N°. 16. Donderdag 2 Juli 1903 3de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

Orgaan der Vereeniging

OOST EN WEST.

Abonnementsprijs per jaar.

rij aan huis of franco per post binnenland *bij vooruitbetaling* . f 2.00
oor Oost-Indië en het Buitenl. » 3.00
fzonderlijke nummers. . . . » 0.10
en abonneert zich voor minstens zes maanden gaande op den dag der eerste toezending **f 1.—**

Prijs der advertentiën.

Per regel	f 0.10
Bij plaatsing van 300 regels .	- 0.09
» » » 1000 » .	- 0.08
» » » 3000 » .	- 0.07

ededeelingen of **Ingezonden Stukken** moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan den *Voorzitter*, G. E. V. L. VAN ZUYLEN, **7a Heerengracht** of aan den *Secretaris*, M. A. VAN HEEKEREN, **791 Loosduinscheweg**, beiden Den Haag.

oor de **Administratie**, ook wat betreft **Abonnement** en **Verandering van woonplaats**, wende men zich tot den Heer W. VAN DER ZIJL, **109 Laan Copes v. Cattenb.** Voor **Advertentiën** tot de Uitgevers-Maatschappij „HET GEMEENSCHAPPELIJK BELANG" ***Haagpoort 4***, Den Haag.

Dit nummer bestaat uit Twee Bladen.

Het hoofddoel der Vereeniging is:
Het verspreiden van populaire kennis intrent onze Indiën onder gansch het volk n het bevorderen der welvaart in die gewesen, om zoodoende en ook door het verleeen van onderlinge hulp, ware belangstelling n liefde te kweeken tusschen Nederland hier n ginds.
Het lidmaatschap bedraagt f 1.50 tot f 5.— jaars, (voor het buitenland minstens f 2.50). Zij die f 5 of meer contribueeren of een ift in ééns schenken van f 100, zijn donaur(trice).

De ondergeteekende
wonende te __________ *wenscht*
donateur-trice / lid *te worden der Vereeniging* **„Oost en West"** *tegen een jaarlijksche contributie van*
f __________
__________ den __________ 190
Handteekening:
Straat of gracht:

Inhoud van dit nummer.

Mededeelingen.

I. Van het Hoofdbestuur:

Te Wijk bij Duurstede is de afdeeling der Mpij. tot ut van 't Algemeen lid van „Oost en West" geworden.

Reeds onlangs kon door ons worden medegedeeld, at de leden onzer Vereeniging, de gepensionneerde uitenant-generaal Th. J. A. van Zyll de Jong, oudommandant van het Indisch Leger te Warnsveld, e heeren F. J. D. Noordhoek Hegt, oud-luit.-kolonel tendant, J. A. A. In 't Velt, oud majoor der infanerie, J. Brouérius van Nidek, oud O.-I. ambtenaar en . Walland, oud-ingenieur van den Indischen Waterlaat allen te Zutphen, zich tot eene commissie hadden ereenigd om te trachten eene afdeeling „Zutphen n Omstreken" van „Oost en West" te stichten. De ieuwe afdeeling is tot stand gekomen; zij constitueerde zich in eene vergadering, den 29sten dezer, onder oorzitterschap van generaal van Zyll de Jong in de uiten-societeit te Zutphen gehouden.

Volgens de daar gedane mededeeling hadden behalve e 15 reeds vroeger toegetredenen tot de Vereeniging, 2 donateurs en 58 nieuwe leden zich bij de nieuw te vormen afdeeling aangesloten. Een huishoudelijk reglement werd vastgesteld en een bestuur gekozen.

Tot voorzitter werd benoemd de heer van Zyll de Jong, tot verdere leden van het bestuur de vier heeren die met hem het voorloopig comité hadden uitgemaakt.

Van deze aanvaardde de heer Walland de functie van secretaris, de heer Noordhoek Hegt, die van penningmeester.

Het Maatschappelijk werk van JOH. VAN DER STEUR.

Wij ontvingen, met verzoek om bespreking in ons blad, het Zesde jaarverslag van de «Vereeniging tot «bevordering van christelijk leven en onderling «hulpbetoon» gevestigd te Magelang. Nog vóór wij echter gelegenheid hadden aan dat verzoek te voldoen, kregen wij een bezoek van den heer *Joh. van der Steur*, den verdienstelijken algemeenen directeur van het maatschappelijk werk der Vereeniging bestaande uit het opvoedingsgesticht «Oranje-Nassau» te Magelang, de landbouwkolonie «Gambang Waloh» en «Bethanië» een gesticht voor meisjes te Soekaboemi.

Reeds bij ontvangst van het vorige jaarverslag hebben wij op de zóó nuttige instellingen van den heer *van der Steur* gewezen en wij kunnen, ook na het lezen van dit zesde jaarverslag en na het onderhoud, dat wij mochten hebben met den directeur die de ziel is van den arbeid, niet anders doen, dan zijn werk aanbevelen in de belangstelling van velen.

De heer v. d. S. vormt flinke ambachtslieden en landbouwers van de jongens, die hij daarbij opvoedt onder eene soort militaire tucht, juist genoeg om ze te maken tot menschen, die van stipte plichtsvervulling en toewijding in hun later leven een ernstig besef hebben; hij zorgt dat de meisjes geschikt gemaakt worden voor degelijke huisvrouwen, die van zelf-aanpakken begrip hebben en voldoende kennis en handigheid opdoen om zich, desnoods ook zelfstandig, in de wereld te redden. Hij let er niet op of de kinderen die hij aanneemt roomsch zijn of jood of misschien wel mohammedaan; hij geeft echter aan allen dezelfde christelijke leiding, dat kan in zulk eene inrichting niet anders, maar — en dit hebben wij hem nog slechts enkele dagen geleden in het openbaar hooren zeggen — wanneer ze als volwassenen zijne inrichting verlaten, dan voelt hij zich trotsch als ze, behalve practische leden der maatschappij, zijn geworden edele gevoelsmenschen, zonder er op te letten of ze in den vorm wel zijn gemaakt tot christenen in den orthodoxen zin.

Wij hebben ergens gelezen en ook dit nog kort geleden van hem gehoord, hoe hij zelf beseft, dat zijn werk slechts een stofje is vergeleken bij het vele, dat er te doen valt om O.-I. te brengen op hooger peil van ontwikkeling en welvaart. Maar wat voor ons het bijzonder aantrekkelijke van zijn arbeid uitmaakt is de gedachte, dat deze zoo hoogst nuttig zal nawerken in de volgende geslachten, dat de degelijke vaders en moeders, die hij opvoedt, de oorsprong zullen zijn van een frisch en opgewekt nieuw geslacht, dat van het edele van den handenarbeid, de overtuiging mee ter wereld brengt.

Een ieder zal zich echter wel kunnen voorstellen, dat het werk van *v. d. S.* behalve de persoonlijke toewijding van hem en zijne helpers en helpsters, ook nog geld, zelfs veel geld vordert.

Wel doet hij alles wat hij kan om een deel der kosten goed te maken, doordat de arbeid zijner pupillen komt ten bate der instelling, maar zoowel voor de instandhouding als voor de steeds gevorderde uitbreiding moet meer betaald worden en reeds in het verslag wordt dan ook een beroep gedaan op de goedgeefschheid van hen die iets voelen voor het heil van hunnen evenmensch. Om de mogelijkheid grooter te maken, dat velen den gevraagden steun zouden verleenen, zijn de statuten der Vereeniging, die wij in den aanvang hebben genoemd in 1902 gewijzigd (Besluit van den Gouverneur-Generaal van Ned.-Indië van den 10en Juni 1902 no. 25) en in het verslag zijn die nieuwe statuten opgenomen. De drie eerste artikelen daarvan, die aan onze lezers een voldoend denkbeeld zullen geven van den aard en de samenstelling der Vereeniging laten wij hieronder volgen:

Artikel I.

(1) De voor den tijd van 29 jaar en 11 maanden opgerichte Vereeniging tot Bevordering van Christelijk Leven en Onderling Hulpbetoon, gevestigd te Magelang, stelt zich ten doel, Europeesche weezen en verlatene, verwaarloosde en hulpbehoevende kinderen van Europeeschen en arme Europeanen door het verschaffen van arbeid te ondersteunen, om aldus het voortwoekerende pauperisme tegen te gaan.

(2) De werkkring der vereeniging bepaalt zich tot Nederlandsch Oost-Indië.

Artikel II.

(1) Dit doel zal de vereeniging trachten te bereiken;
a. door de oprichting en instandhouding van Christelijke opvoedingsgestichten en het vormen van Christelijke landbouwkoloniën en werkinrichtingen;
b. door op al de invloeden te letten, die het pauperisme en de verwildering der Europeesche maatschappij in de hand werken en die zoo mogelijk weg te nemen.

(2) De sub *a* vermelde gestichten, koloniën en inrichtingen worden ieder beheerd door een directeur (directrice), zoo noodig bijgestaan door eene sub-commissie.

Artikel III.

(1) Als leden der vereeniging kunnen alleen zij aangenomen worden, die het met haar doel eens zijn en minstens f 12 per jaar contribueeren.

(2) Men wordt lid, door zich bij het bestuur der vereeniging aan te melden, welk bestuur zich het recht van ballotage voorbehoudt.

In ons Weekblad hebben wij steeds en in hoofdzaak gewezen op de nooden der Inlandsche bevolking in Oost-Indië en bij name op Java, omdat wij het herstel van den economischen toestand van de massa, niet alleen hoogst plichtmatig, maar ook in eigen belang noodzakelijk achten voor het Nederlandsche volk.

Doch niet minder treft ons het verval waarin de afstammelingen van de Europeanen geraakt zijn, door gemis aan tijdige zorg.

Wij waren daarom dadelijk bereid te helpen, zooveel dit in ons vermogen was, toen de schepper en leider van al het goede, dat wij hierboven hebben beschreven, ons kwam vertellen, dat hij ook buiten zijn Vereeniging om, zou beproeven in Europa geld te krijgen en wij geven daarom hieronder den overdruk van de, in eenvoudigen, maar pakkenden stijl geschreven circulaire, die door *van der Steur* aan alle Oost-Indiërs werd of wordt rondgezonden:

Voor het verwaarloosde Oost-Indische Pauperkind.

«Niemand Uwer, nietwaar, of hij kent wel den armen, den soms zéér armen Indo, den kleinen sinjo, niet het kind van gegoede ouders, dat tot voltooiing zijner opvoeding enz. naar Europa kan gaan, maar dien sinjo, die niet naar Holland kan en die ook vaak zelfs in Indië, dat heerlijke, goede, rijke, majestueuse Indië, moet martelen met den strijd om het bestaan?

Niet waar, gij hebt hem wel eens zien loopen langs de Indische wegen, gij hebt hem zien klimmen in den klapperboom, gij hebt hem zien spelen, in de kali badende met de Javanen? Gij hebt hem ook wel eens gadegeslagen, als hij *niet* meer was de *kleine sinjo*, maar de Indo-klerk met zijn magere spillebeenen, zijn spanbroekje en zijn strootje. O ja! dat alles hebt gij met mij gezien en gij hebt U ook wel eens met zorg afgevraagd: wat moet er van die massa arme Indo-Europeesche kinderen komen, die geen toekomst en straks geen brood, of liever geen rijst, hebben. Gij ook, evenals ik hebt met zorg gezien, dat het getal behoeftige Europeanen in Indië toenam. Gij hebt op lijsten geteekend, om nu en dan aan die arme kinderen een feestje te bereiden, gij hebt gecontribuëerd voor het kleerenfonds hier en daar, opdat zij goed gekleed voor den dag konden komen, gij hebt de kleeren van uwe kinderen wel eens aan hen gegeven en — natuurlijk, dit alles hebt gij gedaan, want gij waart evenals alle Indische menschen royaal en hulpvaardig — gij hebt niet, want dat doen wij in Indië nooit, mee gekibbeld of gedacht, of die kinderen Roomsch of Protestantsch waren, maar gij hebt geholpen; natuurlijk, want dat doen wij in Indië altijd.

Doch, nu hebt gij Indië verlaten en kunt niet meer zoo royaal zijn als daar, want gij moet leven van veel beperkter middelen; maar dit vertrouw ik: gij hebt uw ruim Indisch hart nog niet verloren en de Hollandsche koude, de winters, hebben het niet verkoeld, nietwaar? Het klopt nog, o ja! want een Indisch hart blijft altijd kloppen en het is altijd practisch. Welnu

---

FEUILLETON.

Iets over Maleische Poëzie en in 't bizonder het „Gedicht van den Dommen Koopman."

Maleisch is een zeer bekende taal, nietwaar? Zeker, iedereen aast weet ervan; zelfs buiten Holland heeft men ervan ehoord. Maleisch is, om zoo te zeggen, een *beroemde* taal. Waarom dit zoo is, zal ik aan de lezers van »Het Koloniaal Weekblad«, wel niet uitvoerig behoeven uit te leggen. Slechts een enkel woord dus daarover. 't Maleisch is zoo overbekend, omdat het in zoo'n groot deel van Azië als omgangstaal — als gedachtenverkeersmiddel, gebezigd wordt, en ook, omdat het als zoodanig reeds zoo lang dienst doet. Toen Pagafetta, als reisgenoot van Magelhaes, in 1521 't eiland Tidori in de Molukken bezocht, vond hij daar reeds het Maleisch, en was hij in staat er een woordenboekje van samen te stellen. Wel een bewijs dus, dat reeds toen de taal daar, in die streken, veel gesproken werd. En toch ligt Tidori op ettelijke dagen stoomens verwijderd van 't eerste land in den Indischen Archipel, waar het Maleisch als *moedertaal* gesproken wordt. Bij al die bekendheid is t toch ook waar, dat de taal zeer weinig *beoefend* wordt. a, men zou kunnen zeggen: er is geen zoo bekende taal, die zoo weinig gekend wordt.

't Is zeker noodig, deze bewering wat nader toe te lichten. Wat ik zeggen wil, is eenvoudig, dat velen weten wat Maleisch is, duizenden ervan gehoord hebben, honderden anderen er *eenige* kennis van hebben, maar slechts enkelen r zich op toegelegd hebben, de taal zoo volkomen mogelijk te beheerschen. Ik heb 't hier uitsluitend over Europeanen en Europeesch-denkende menschen.

Onder dezen vindt men er hoogst zelden een, die, nooit in den Indischen Archipel geweest zijnde, werk van 't Maleisch gemaakt heeft, zelfs in ons land niet. En onder hen, die er wel geweest zijn, zal men op honderd menschen er misschien één aantreffen, die 't in die taal zoover gebracht heeft, dat hij in staat is, een gesprek over een willekeurig onderwerp te voeren en een boek in de taal te lezen.

Hiervoor bestaan allerlei redenen. Een paar der voornaamste noem ik: in de eerste plaats het nederige standpunt, dat de Maleiers in den rij der beschaafde volken innemen. Er is nooit een groote, oer-Maleische beschaving geweest. Ook dit heeft meegewerkt. Hierdoor staat het Maleisch ten achter bij andere veelgesproken talen, zooals bijv. het Arabisch, dat door zijn optreden als voertuig der Moslimsche cultuur zulk een algemeene beroemdheid gekregen heeft. Dan noem ik: het geringe aanzien van den Maleier in 't oog van den Europeaan. Achtte men den Maleier meer, dan zou men ook diens taal meer achten.

Voor een Maleier — een »inlander« — geneert men zich weinig. Als men dus zijn taal slordig spreekt, wordt dit niet als vergrijp tegen de goede vormen of tegen de welopgevoedheid in 't algemeen beschouwd. Begaat men domheden in 't Engelsch tegenover Engelschen, dan voelt men zich niet op zijn gemak. Waar men met een *mindere* te doen heeft, is men onverschillig. En de Maleier zelf laat het zich gewoonlijk aanleunen.

Nog een reden: 't Maleisch wordt veel meer door niet-Maleiers, dan door Maleiers gesproken. Ook daarom went men zich aan, slordig te spreken: men hoort om zich heen zooveel slecht Maleisch, dat men geen gelegenheid heeft de goede, zuivere taal aan te leeren. Ten slotte wil ik nog wijzen op 't betreurenswaardige feit, dat het goed kennen der taal zoovelen *onnoodig* of *weinig loonend* voorkomt. Wat bereikt men er mee? Een mooie letterkunde te leeren kennen? »Maar die bestaat immers niet!« Den Maleischen inlander nader te leeren kennen? »Maar die is zoo weinig belangwekkend!«

Wat 't eerste aangaat: daar is wel wat van waar. Er is niet zoo héél veel schoons in de Maleische letteren, en van dat weinige is nog maar een klein deel bekend. Men moet waarlijk — in 't algemeen gesproken — veel van 't volk houden, zich gaarne in gedachten bewegen in die voor ons zoo vreemde wereld, om te kunnen *genieten* van de voortbrengselen dier eigenaardige literatuur.

We komen zoo vanzelf op 't tweede punt: 't al of niet belangwekkende van den Maleier zelf. Welnu, hierin deel ik *niet* de zooeven bedoelde onverschilligheid, en zoo is 't met een ieder, die wat voelt voor den Maleier en de wereld, waarin deze leeft; laat mij zeggen: die den Maleier en zijn land *lief heeft*. En die liefde kan alleen ontstaan door langdurige aanraking, door intiemen omgang.

Omgang met een taal is omgang met een volk; en waar men 't volk ook van nabij kent, verschaft de omgang met zijn taal, ook nadat men van elkaar gescheiden is, nog ruimschoots gelegenheid om de kennismaking aan te houden, en zóó het volk beter te leeren kennen.

't Is hier dus ook: *onbekend maakt onbemind*, hoe vreemd dit ook klinken moge na mijn bewering, dat het Maleisch zoo *bekend* is. Neen, intiem bekend met het leven van den Maleier zijn wij Europeanen over 't algemeen *niet*. En hier, zoowel als in Indië, zou zeker onze kennis van dat leven véél beter worden, als we ons meer moeite gaven om het Maleisch te leeren. Maar dan *goed*; dat wil zeggen zóó, als wij Europeesche talen leeren, Fransch of Duitsch of Engelsch.

We zouden dan ook tot de ontdekking komen, dat er heel wat studie noodig is, om 't Maleisch goed te kennen. Eigenlijk spreekt dit van zelf, maar men denkt er gewoonlijk niet goed over na. In te dringen in de Maleische gedachtenwereld, is immers voor een Europeaan moeilijker, dan 't zelfde te doen in een wereld, die met de onze veel nader verwant is.

Geldt deze onbekendheid in 't algemeen voor de beoefening der taal, in 't bizonder kan men dit zeggen van 't verstaan der *Maleische gedichten*. Hieraan is tot nu toe nog *zeer* weinig gedaan, ook onder de ernstige beoefenaars van de taal. Ik bedoel, dat er nog zoo weinig gedaan is om het verstaan dezer gedichten voor Europeanen te vergemakkelijken. Daartoe zouden in de eerste plaats behooren *uitgaven in Latijnsche letter*. Maleische gedichten toch zijn alle — op een enkel onbeteekenend versje na — in Arabische letter, òf in handschrift, òf in steendruk. Deze laatste zijn gewoonlijk nog moeilijker te lezen dan de eerste, omdat de steendruk meestal slecht is. Waar de taal reeds moeilijkheden oplevert voor een gewoon beoefenaar, moet men ten minste zorgen, dat men al de woorden *gemakkelijk* lezen kunne. Was 't nu maar alleen de slechtheid van 't papier en de onduidelijke, hier en daar vlekkerige druk, dan zou 't nòg zoo erg niet wezen; maar daar komt bij, dat in de oorspronkelijke uitgaven — steendruk of handschrift — de tekst hier en daar verknoeid is; soms zóó verknoeid, dat men heel wat last heeft, om te ontdekken, wat er eigenlijk staan moest. Een enkel voorbeeld: *kapal* (schip) voor *kepala*, (hoofd) *soedah mengambil wang nja* (hij heeft zijn geld gehaald) voor *soedah memanggil orang-nja* (hij heeft de menschen geroepen); *diambil-nja djoemlah soedagar moeda* voor *diambil-nja djanda soedagar moeda* (ze namen het totale aantal der jonge kooplieden, voor: ze namen de weduwe van den jongen koopman).

Doch laat me iets vertellen van de gedichten zelf en van één in 't bizonder.

Iedereen weet, wat een *pantoen* is. Louis Couperus heeft zich in zijn jongen tijd zich zelfs aan Hollandsche pantoens gewaagd. Hij noemde ze *pantoems*, wat onwillekeurig aan *phantôme* doet denken. Als gedichten waren ze trouwens niet veel meer. Nu, dat behoorde dan ook zoo te wezen, want *Maleische pantoen's* zijn ook schimmetjes van poëzie, op enkele na.

In de eerste twee regels wordt iets gezegd, dat bijna nooit in verband staat met den inhoud der twee laatste regels. Ik bedoel hier de pantoens van *vier* regels, en dit

help mij dan nu eens naar uw vermogen en al kunt gij niet meer, wat gij vroeger zelfs ongevraagd deedt, help mij met een gift voor mijn 350 weezen en hulpbehoevenden, die ik in mijn gestichten in Indië ter verpleging en opvoeding heb.

Ik heb geld noodig, zelfs veel geld noodig, laat alle oud-indisch-gasten nu eens toonen, dat zij Indië niet vergeten zijn en dat zij nog, met liefde, in het vaderland denken aan de arme Europeesche kinderen in Indië.

Ik heb er 350 in mijn gestichten en ik heb daar werkplaatsen voor hen, waar zij met handenarbeid hun brood verdienen en waardoor zij niet gemaakt worden tot magere Indo-klerken, zooals ik daareven schetste, maar waar zij gevormd worden tot stoere werklieden, die in het zweet huns aanschijns hun brood verdienen.

Wij hebben reeds dezulken afgeleverd aan de maatschappij en zij hebben door ijver en goed gedrag gelogenstraft het te vaak beweerde zeggen: dat zij niet willen werken. Zij willen wèl, zij willen gaarne, maar zij moeten daartoe opgevoed worden en daarvoor heb ik U aller hulp noodig. Ik kan er *niet* één missen.

Natuurlijk, daar zijn Indisch-gasten met kleine en er zijn er met groote pensioenen; er zijn er ook met groote fortuinen, nietwaar, menschen uit het rijke tempo-doeloe. Komt, helpt mij nu eens allen door een gift in eens, of, kan bruintje het trekken, geeft dan een jaarlijksche contributie.

De Heeren Generaal-Majoor van der Wijck, de Bruyn Prince, lid van de Raad van Indië, Mr. Abendanon, directeur v. O. E. N., Majoor van Bloemen Waanders, Majoor van Portengen, Kapitein Schadee, Kapitein Gaster, Ds. Carpentier Alting, Ds. Klomp, Ds. Rogge en anderen gaven mij krachtige aanbevelingen mede naar Holland, om te zien geld te krijgen, maar ik ga al weer spoedig heen, want mijn werk roept mij. Er zijn daarom hier in den Haag eenige dames en heeren, die gaarne willen helpen met het innen en overmaken der gelden en gij Indische vrienden, gij zult uwe reputatie van mildheid immers hooghouden en uwe giften zenden?

In die hoop en dat vertrouwen

Hoogachtend,

Den Haag, Juni 1903. Udw.

Joh. van der Steur,

wonende te *Magelang.*

Giften kunnen gezonden worden aan- en inlichtingen verstrekken gaarne:

Mevr. v. Idsinga, geb. v. Hogendorp, Surinamestraat 2.

Mevr. Gravin van Randwijck, geb. v. Hogendorp, Kanaalstraat 16.

Mevr. van Zuylen, geb. Tromp, Heerengracht 7a.

Mr. W. A. Engelbrecht, oud-lid van den Raad van Ned.-Indië, Koninginnegracht 63.

Luit.-Generaal L. Swart, oud-commandant van het O.-I. leger, Sweelinckplein 64."

Die circulaire zal menigeen tot mildheid stemmen en wat wij hopen is, dat ze steun zal vinden in de Nederlandsche pers, en dat ook *niet-Indiërs* hunnen penning zullen komen offeren.

Wij hebben in eene openbare vergadering, zondag 28 dezer te 's Gravenhage gehouden, den heer *v. d. S.* de wording van zijn werk hooren beschrijven, om er daarna met klem op te wijzen, dat het alleen dan zal kunnen blijven bestaan en vruchten dragen, wanneer men hem steunt, niet alleen door *ruime bijdragen* maar vooral ook door *persoonlijke toewijding.* Wij hebben volkomen met hem ingestemd toen hij met kracht er op wees, dat het niet aanging om mild te offeren voor Zuid-Afrika, voor Armenië en voor andere goede doeleinden, om daarna slechts met moeite de beurs te openen, wanneer eigen kinderen in een deel van ons eigen land, onzen steun niet minder noodig hebben.

Wij hoorden ook met vreugde, dat de vriend en beschermer der Indo-Europeanen, de vader der Indo-Europeesche jeugd, zooals hij door zijn 350 kinderen wordt genoemd, tevens een open oog en een gevoelig hart heeft voor het lijden der Javanen.

Krachtig en machtig wees hij er op, hoe ook hier het Nederlandsche volk hulp *moet* brengen. Duizenden, zeide hij, worden geboekt op rekening van de cholera, maar sterven aan uitputting. Het volk kan zich geen voldoende voedsel koopen en meermalen komt het voor, dat in twee dagen tijds slechts ééns behoorlijk wordt gegeten.

Het is er ons niet om te doen, hier op nieuw in te gaan op het reeds zoo dikwijls door ons behandeld thema, maar het deed ons goed bij dezen ernstigen man, die het leed op Java met eigen oogen heeft gepeild en die zijn gansche leven wijdt aan liefde voor zijn medemensch en de opvoeding van den Indo, hetzelfde grondbeginsel te ontmoeten dat ook het onze is: *Zorg voor eigen land en voor eigen stam, dat is uw recht en uw plicht. Maar vergeet daarbij ook de zorgen niet die gij, minstens in dezelfde mate verschuldigd zijt aan de landen en de volkeren die gij onder uw scepter hebt doen bukken!*

Oost-Indische berichten.

Vervolg van het rapport der pauperisme-commissie. Waarom vindt men zoo weinig indische jongelui onder de onderwijzers? De Ned.-Indische afdeeling te Osaka. Eene zeebad-inrichting bij Emmahaven. Het Koninklijk besluit op de bevordering en het ontslag der indische officieren. Apothekersbedienden als onder-luitenant.

Rapport der pauperisme-commissie. (*Vervolg*).

In de richting van vrouwelijk vakonderricht komt het der commissie voor, dat voor het particulier initiatief, gesteund voor zooveel noodig door de regeering, veel te verrichten blijft. De huishoud- en kookscholen, de opleiding van verpleegsters enz. vond van gouvernementszijde tot dusver alleen verwezenlijking in de, aan de Bataviasche industrieschool voor meisjes verleende, subsidie van f 200 per maand en in de gift van f 6500 als tegemoetkoming uitgekeerd.

Overgaande tot de tweede rubriek van vakscholen, die tot opleiding in den land- of tuinbouw, bepaalt het veld van beschouwing zich tot niet meer dan een drietal maatregelen.

Vooreerst de beide proefnemingen, n.l. de openstelling bij 's lands plantentuin te Buitenzorg der gelegenheid voor ten hoogste tien europeesche jongelieden, om in een 3-jarigen cursus te worden bekwaamd voor de *horticultuur*, voorts die voor vijftien jongelieden om in een cursus van gelijken duur opleiding in de *agricultuur* te ontvangen.

Beide maatregelen beoogden niets meer dan de vorming van practische tuin- en landbouwers en zouden dus eene nuttige voorbereiding kunnen opleveren voor de reeds vroeger besproken landbouw-kolonisatie.

Vereeniging dezer beide instellingen komt der commissie, in het belang der leerlingen en ter vermindering der onderwijskosten, gewenscht voor.

Tevens zou daarmede de eigenaardige regeling kunnen vervallen, dat alleen voor een tiental der leerlingen in het vak der agricultuur eene ondersteuning van in maximum f 25 per maand beschikbaar is gesteld, welk voorrecht dan voor den vereenigden cursus zou kunnen gelden.

In de derde plaats worde hier melding gemaakt van het besluit van 1903, dd. 20 Januari, bepalende o. m. dat bij 's lands plantentuin te Buitenzorg zal worden opgericht eene landbouwschool met 3-jarigen cursus; voorts dat aan minvermogende jongelieden, bestemd om den volledigen cursus te volgen en wier ouders niet te Buitenzorg wonen, ter tegemoetkoming hunner huisvesting studiebeurzen kunnen worden verleend van ten hoogste f 40 per maand en tot een maximum van twaalf, met jaarlijksche toekenning van vier beurzen.

Het algemeen doel dier, in Juli a. s. te openen, inrichting, welker kosten dit jaar op f 23.240 zijn geraamd is de verschaffing aan europeesche jongelieden eener grondige theoretische en practische opleiding tot landbouwkundige, een vak, waarvoor ongetwijfeld een ruim arbeidsveld open ligt, dat, door de beschikbaarstelling van vermelde geldelijke ondersteuningen, dus jaarlijks mede voor eenige minvermogende jongelieden toegankelijk zal worden gesteld.

Ten slotte zij met een enkel woord een overzicht gegeven van de derde rubriek van inrichtingen tot voorbereiding voor een bepaalden werkkring, van de normaalscholen tot opleiding van onderwijzend personeel voor het lager schoolonderricht.

Ten behoeve der in 1871 en 1890 bestaande normaalscholen te Batavia en Soerabaija, tot vorming van onderwijzers en onderwijzeressen voor de z. g. hoofdacte, zoomede van den in het vorig jaar te Batavia georganiseerden cursus, ter bekwaming voor de acte van hulponderwijzer en hulponderwijzeres, is voor het jaar 1903 op de begrooting uitgetrokken voor de beide instellingen te Batavia een bedrag van f 7000, voor die te Soerabaija een van f 4700.

Naar aanleiding van een door den vorigen minister van koloniën aanhangig gemaakt denkbeeld zijn voorts regelen vastgesteld, volgens welke eene bijdrage uit 's lands kas kan worden verleend aan bijzondere kweekscholen of normaalscholen en aan hoofdonderwijzers of hoofdonderwijzeressen voor het opleiden van mannelijke personen ter verkrijging van de acte van bekwaamheid als hulponderwijzer, waartoe bij de begrooting voor dit jaar een crediet van f 5000 is uitgetrokken.

Bij de behandeling dezer laatste aangelegenheid werd echter niet verzwegen, dat de betrokken autoriteiten omtrent de resultaten geene groote verwachting koesterden in verband met het eigenaardige verschijnsel, dat ook, voor de in menig opzicht zeker niet te versmaden betrekkingen bij het lager onderwijs in Indië, bij de Indische jongelui zich weinig neiging openbaarde, getuige het feit, dat in 1901 tegenover niet minder dan 115 onderwijzeressen, slechts *acht* onderwijzers in dienst waren, welke in dat geval verkeerden.

Met het vorenstaande nadert de commissie ook ten opzichte der bespreking van de laatste groep van maatregelen, die tot verhooging der moreele en verstandige ontwikkeling, het einde harer taak.

Eenigszins nader nog een inzicht willende geven in de uitgaven ten behoeve van het schoolonderwijs van algemeenen en vakkundigen aard aan de kinderen der europeesche ingezetenen en meer in het bijzonder aan die van het minst vermogend gedeelte daarvan, zij ten slotte aangeteekend, dat de raming der kosten van het europeesch onderwijs voor het jaar 1903 niet minder dan f 3.035.705 bedraagt.

In dit cijfer deelt het openbaar lager en meer uitgebreid lager onderwijs, met inbegrip der inspecties, schoolcommissies, leerbehoeften, als anderzins, voor een bedrag van f 2.196.800, waarvan meer dan de helft, dus ruim één millioen, ten bate der onvermogende klasse is te brengen.

Voor het openbaar middelbaar onderwijs van algemeenen aard — inclusief echter wederom de afdeelingen B van het gymnasium Willem III en de Koningin Wilhelminaschool — vindt men uitgetrokken f 682.545, welke som slechts voor een klein gedeelte, voor gratis leerlingen en beurzen, ten voordeele van genoemde klasse van personen kan worden geacht.

(*Wordt vervolgd.*)

In de afdeeling Djokja van het Ned. Ind. Onderwijzers-genootschap heeft onlangs eene lezing plaats gehad over de practische opleiding tot onderwijzer, speciaal in Indië, waaraan wij uit het *Centrum* het volgende ontleenen:

De spreker, de heer van der Bie, begon met op te merken, dat er onder de 450 leden van het indisch onderwijzerskorps in gouvernementsdienst zoo weinig in Indië geborenen zijn, in tegenoverstelling bijv. met het officierskorps, waar ruim 33 pct. en het korps ambtenaren B.B., waar 40 pct. indisch contingent aangetroffen wordt. Van waar dit verschijnsel, vraagt hij? Staan de in Indië geborenen in geschiktheid en aanleg achter bij degenen, die in Europa het levenslicht zagen?

Allicht zou men zoo iets kunnen denken, als men let op het feit, dat hoofden van scholen over het algemeen liever *europeesche*, dan *indische* onderwijzers en onderwijzeressen aan hun inrichtingen verbonden zien, maar dit is alleszins duidelijk als men bedenkt, dat de uit Europa gezonden onderwijzers en onderwijzeressen meestal reeds eenige jaren praktijk achter den rug hebben, terwijl de indische van praktijk niet veel afweten, daarom evenwel mag men daaruit niet concludeeren, dat de in Indië geborenen minder geschikt zijn dan de collega's uit Patria.

De gepraesteerde diensten en de door arbeid verkregen resultaten als basis nemende, besluit spreker, dat de in Indië geborenen nóch in geschiktheid, nóch in intellect achterstaan bij de uit Europa gekomenen.

Het geringe aantal indische jongelui onder de onderwijzers vindt zijne verklaring in het gebrek aan opleiding. Tot voor korten tijd bestond er geene gelegenheid, wel werden hier en daar jongedames theoretisch bekwaamd, maar de praktijk werd in het geheel niet gezocht. De praktijk stond buiten het examen, ergo buiten de opleiding. En nu? Men wordt door de regeering tijdelijk aangesteld en later als men flink zijn best doet, definitief benoemd.

In materieel opzicht staan de tijdelijken achter bij de definitieven; geen verhoogingen, geen geneeskundige hulp, geen recht op pensioen over het in tijdelijken dienst doorgebrachte gedeelte van hun loopbaan. De definitieve aanstelling hangt natuurlijk af van gebleken geschiktheid en van de komst van den afdeelings-inspecteur.

Dit laatste acht spreker in strijd met, of althans niet geheel overeenkomstig, de instructie art. 24 al. 1 en 3. Dit alles heeft nu niets met de opleiding en school te maken, maar spreker releveert het alleen, omdat sommige „tijdelijken" wel eens door de laatste voorwaarde in hun stoffelijke belangen geschaad zijn.

De hoofdzaak is echter: de tijdelijk aangestelden voor de school. Daar ze maar zoo voor de klasse geplaatst worden als zelfstandige leerkracht en zich niemand opzettelijk met hem (haar) bemoeit of bemoeien kan, is er van opleiden in de praktijk geen sprake. En nu meent spreker dat er een heel eenvoudig middel is, om dat alles in het reine te brengen.

Een regeeringsvoorschrift, n. l., luidende:

„Na afgelegd examen moet ieder candidaat die in gouvernementsdienst wenscht te treden, eenige, (door de regeering vast te stellen aantal) maanden in een gouvernements-school praktisch werkzaam zijn ond[er] leiding van een onderwijzer, alvorens voor eene plaatsi[ng] in aanmerking te komen".

Met opzet: *praktijk* **na** *de studie,* **na** *het exam[en]* *niet* **tegelijk** *met de theorie.*

Van gouvernementswege moet er gelegenheid zi[jn] voor jongelui en jonge dames, die in het bezit v[an] het diploma van onderwijzer (esse) zijn, om zich [in] elke gouvernementsschool in de praktijk te bekwame[n].

Dan zullen de hiergeborenen niet langer als m[in]dergewenschte werkkrachten in de school beschouw[d] worden.

De conclusie van den spreker werd door de verg[a]dering overgenomen, met vaststelling van het aant[al] maanden praktische werkzaamheid op minstens ze[s].

* * *

De Ned. Indische afdeeling op de tentoonstelling [te] Osaka heeft reeds eene onderscheiding gewonnen. Do[or] het voornaamste dagblad van Osaka waren namel[ijk] zeven prijzen uitgeloofd voor de smaakvolste inze[n]dingen uit het buitenland en een dezer prijzen, e[en] prijs der hoogste klasse, bestaande uit een zilver[en] medaille met diploma, is aan de indische afdeeli[ng] toegekend.

* * *

Aan de *Pad. Ct.* ontleenen wij het bericht, dat [de] enthousiastische plannen, om bij Emmahaven ee[ne] **zeebad**-inrichting tot stand te brengen, nog stee[ds] tot de vrome wenschen blijven behooren, hoewel to[ch] eene dergelijke inrichting er wel succès zou hebbe[n], vooral als er een tuin bij was en men gelegenhe[id] had na het bad te déjeuneeren, zooals te Kota Ba[too] bij Buitenzorg, welke inrichting reeds tientallen v[an] jaren veel jongelui gelokt heeft.

Wie helpt Padang aan eene badinrichting met g[e]legenheid tot uitspanning, vraagt dat blad?

* * *

Het Kon. besluit op de bevordering en het ontsl[ag] van de indische officieren zal, blijkens het *Soer. H[bl.]* in overeenstemming worden gebracht met de nieu[w] aangenomen gelijknamige wet in Nederland.

Wij hopen van harte, dat de positie en de toekom[st] der indische officieren dan tevens **wettelijk** gerege[ld] zal worden, waartoe dan zeer zeker zal hebben bijg[e]dragen het flinke optreden in deze aangelegenheid v[an] den oud-kaptein van het indische leger, *L. C. v[an] Vleuten.*

* * *

Aan het *Bat. Nbl.* ontleenen wij het bericht, ond[er] voorbehoud, dat de regeering voornemens is te Bata[via] eene proef te nemen met de aanstelling van een 40[-tal] indo-europeesche politie-beambten, voornamelijk vo[or] het toezicht op de inlandsche politie.

Slaagt deze proef, dan wordt zij langzamerha[nd] uitgebreid tot andere groote plaatsen.

Verder vernemen wij dat de apothekers-bediend[en] bij het indische leger voortaan ook benoemd zull[en] worden tot onderluitenant.

West-Indische Berichten.

Verheffend voor het nationaal gevoel was de wij[ze] waarop de curaçaosche bladen en wel met name *Amigoe di Curaçao* en de *Vrijmoedige* den New-Yo[rk]schen confrater tracteerden, die een door hem in[ge]stellen onderzoek naar den toestand in de kolonie uitzicht stelde met een air alsof Uncle Sam alleen h[et] zaakje weer in het reine zou kunnen brengen.

Beide genoemde bladen verklaren geheel op h[et] moederland te vertrouwen en wij hopen, dat dit, [na] zoo langdurige veronachtzaming, bewaard vertrouw[en] niet moge worden beschaamd.

De toestand moet onder de buitenbevolking van h[et] hoofdeiland Curaçao maar vooral op het eiland Bona[ire] hoogst zorgwekkend zijn. Er is eene commissie benoem[d] die trachten zal om door werkverschaffing den bestaa[n]den nood zooveel mogelijk te lenigen. Deze commiss[ie] is ook naar Bonaire geweest en moet daar treuri[ge] staaltjes van diepe ellende hebben te zien gekrege[n]. De gouverneur, jhr. de Jong van Beek en Bonk, h[eeft] reeds in den zak getast en ook verder zal de openba[re] liefdadigheid zich niet onbetuigd laten, maar dát, zo[o]wel als de poging om, niettegenstaande te voren v[er]kregen ongunstige uitkomsten, groote sterfte enz., e[en] aantal lieden uit de kolonie bij den spoorwegbouw [in] Suriname te werk te stellen, zijn slechts palliatieve[n] niet in staat om duurzame verbeteringen te breng[en] in den toestand van ellende, waarin een groot gedee[lte] der bevolking van de kolonie verkeert.

„De weldadigheid kan hieraan wel een oogenblik v[er]lichting schenken", schrijft de *Amigoe di Curaçao*, ma[ar] zal haar liefdevolle hand slechts kunnen uitsteken [in] uitersten nood zooals nu. In den algemeenen armoedig[en] toestand kan zij geen verandering brengen. Alleen do[or] heropening der mijnen, opleving van handel en industri[e] en door den landbouw vruchtdragend te maken, ka[n] hieraan een einde komen en dit is alleen mogelijk do[or] buitengewone hulp der regeering."

Moge de hulp, waarop ook wij bij herhaling aa[n]drongen, in de hoop dat deze regeering ook ten de[ze] eveneens niet zou aarzelen in te grijpen, zich niet [te] lang laten wachten. Is het wachten wellicht op de[...]

---

is 't gewone type. 't Alom bekende: *dari-mana datang-nja linta* is een voorbeeld van een pantoen, waarin de twee laatste regels wel gedachten-verband vertoonen met de beide eerste. Doch in 't volgende is dat verband ver te zoeken. Oordeelt zelf. (Even vooraf, voor wie 't niet kennen mochten, de toelichting op 't woord *soeami*: dit beteekent *man* als *echtgenoot*, en is een mooi woord voor *laki*, evenals *istri* voor *bini*, vrouw):

Djangan ditawar harga-nja kain,
Boeroek-nja tinggal kepada-koe,
Soenggoeh koe tjari orang jang lain,
Masa kän sama dängän soeami-koe.

De lofzang op een voortreffelijken eega, in de twee laatste regels gezongen, kan moeilijk in harmonie gebracht worden met den prijs van een *kain*, en den voorkeur, dien men aan een versleten kleedingstuk geeft, zooals de eerste helft van de pantoen wil uitdrukken,

Andere gedichten van veel meer beteekenis zijn de zoogenaamde *sair's*. *Sair* is de verbastering van 't Arabisch woord *çi'r*, dat eenvoudig *gedicht* beteekent. De Maleische *sair's* zijn gewoonlijk romantische verhalen in dichtmaat, en bestaande uit een vrij groot aantal strophen van vier regels. De slotlettergrepen der regels in een strophe rijmen steeds of zijn gelijk of bijna gelijk: alle vier op *ti* op *ka*, op *loe* of op *-ar*. Even een voorbeeld:

Terlaloe kaja delapan soedagar,
Menaroh emas berpoeloeh takar,
Datäng-nja itoe mendangär nabar,
Melélang roemah soedagar besar.

Er zijn gedichten van vijftien honderd of meer zulke vierregelige strophen. Zoo bij voorbeeld het lieve verhaal van *Bidasari* of het hier en daar zeer mooie *Kin Taboean.*

Het gedicht, waarover ik hier wat uitvoeriger wil zijn, bevat vier honderd vier en twintig strophen van vier regels, en zou dus in gewone Europeesche uitgave allicht een vijftig bladzijden druks klein- 8° beslaan. Men zegt dat het geschreven is door zekere *Radja Kolzom*, dochter van *Radja Ali-Hadji* van *Panjengat.*

Het is, zoover ik weet, nog nooit door een Europeaan aan de Maleisch studeerenden bekend gemaakt, als men ten minste uitzondert de enkele regels die Dr. de Hollander in zijn »Handboek der Maleische taal- en letterkunde« eraan wijdt. Onder de handschriften der Leidsche Universiteitsbibliotheek komt het niet voor.

De eenige Maleische gedichten trouwens, welker tekst door Europeanen is bewerkt of uitgegeven, zijn: de »*Bidasari*« door Baron van Hoëvell, den bekenden »Indoloog«, en ditzelfde met nog twee andere *Jatim Nestapa* en *Kin Taboean* door H. C. Klinkert, den verdienstelijken bijbelvertaler, thans sinds jaren lector te Leiden. Verder bevat het *Maleische leesboek* van *C. Spat*, leeraar aan de Mil. Academie te Breda een groot fragment van de *Sair Poetri Aqal* in Latijnsche letter, terwijl Dr. de Hollander's Handleiding voor de Mal. taal slechts kleine fragmenten in Arabisch schrift geeft. Doch in Latijnsche letter werd, tot nu toe, nog geen enkele *sair* in zijn geheel in Europa uitgegeven.

Dit is zeer jammer.

Er is, voor den ernstigen, toegewijden beoefenaar, zooveel schoons op te merken in die naïeve verhalen. Het is nog de echte poëzie in haar kindsheid, volkspoëzie in den waren zin van 't woord, de eerste uitingen van een eenigszins ontwikkeld literair leven. En dan, deze uitingen zijn zooveel onopgesmukter, zooveel zuiverder en oprechter, dan die in het Maleische proza, dat maar al te dikwijls gezwollen en breedsprakig is, of flauw, kinderachtig en soms potsierlijk.

Doch niet alleen hij, die van zulke poëzie houdt, om der wille van inhoud en stijl, ook de taalkundige kan erin »grasduinen«. De taal is zooveel rijker dan in 't gewone proza, en, hoe zonderling dit ook moge klinken, — bij al den eenvoud en de meerdere overeenkomst met de dagelijksche spraak — toch, zelfs ook veel rijker dan deze. De meerdere overeenkomst met de spreektaal openbaart zich vooral in de *zeggingswijze;* deze heeft hetzelfde naïeve van den Maleischen spreektrant, al bezigt ze meer *en soms mooiere* woorden, dan men in een gesprek doen zou. 't Is alsof men een Maleier, die een meer dan gewonen woordenvoorraad tot zijn beschikking heeft en die daarbij erg »leuk« voor den dag kan komen, die ondeugend en schalksch is, onbevangen en soms wat brutaal, die zijn kennis van oude en dichterlijke woorden aardig te pas brengt en soms wat onhandig, maar nooit verwaand zich uit, alsof men zoo'n Maleier hoort improvizeeren. Deze indruk wordt nog verhoogd door de onbeholpenheid van den versbouw en soms van 't rijm.

Zooals men weet, worden deze sair's door Maleiers nimmer *voorgelezen*, maar steeds *gezongen*, dat wil zeggen eigenlijk *geneuried.* Dat dan het gebrekkige rythmus door 't rekken van sommige lettergrepen of het samentrekken van andere verholpen wordt, is makkelijk te begrijpen.

Om nu op het gedicht van den »*Dommen Koopman*« in 't bizonder terug te komen:

De dichteres — nemen we aan, dat inderdaad de auteur de adellijke dame geweest is, die wij boven noemden — vertelt ons van een schatrijk koopman te Damaskus (*Damcik*) in Syrië, die een eenigen zoon heeft. Deze laatste is de held van 't verhaal, of, laten we liever zeggen, *de stumpert* van 't verhaal, de *domme koopman, soedagar bodoh.* In 't verhaal heet hij meestal *soedagar moeda*, d.i. *jonge* koopman. En op den titel van 't gedicht heet hij *djoeragan bodoh*, eigenlijk »de domme schipper«. Nu, *djoeragan* en *soedagar* mogen wel eens door elkaar gebruikt worden, zooals men weet.

Deze jeugdige koopmanstelg wordt door de beide ouders erg verwend. In alles krijgt hij zijn zin. Hij is dan ook een »schat« van een jongen: *Si-kap-nja saperti anakan ratoe.*

Als knaap en jongeling leidt hij een lekker leventje:

Kerana anak orang jang kaja,
Soeatoe poen tidak soesah-nja dia,
Siang dan malăm bersoeka-ria,
Bermaïnkăn ringgit dăngăn roepiah.

Maar hij leerde geen enkel bedrijf en

akal dan pikiran mati,

zooals haast vanzelf spreekt.

't Loopt dan ook mis met 't jongemensch. Vader kom[t] te sterven: op zijn doodbed vermaakt hij al zijn geld e[n] goed aan zoontjelief:

toedjoeh boeah gedong,
toedjoeh boeah kapal,

en geeft hem nog een raad voor 't leven: »hij moet me[t] een *anak-dara* (een *maagd*) huwen«.

Vader is ad patres, voordat de *soedagar moeda* begrijp[t] wat de oude man met dezen zonderling klinkenden raa[d] eigenlijk wel bedoelt.

De jongeling denkt er echter niet veel over na, maa[r] trouwt spoedig met een . . . meisje. Vrij ondoordacht, naa[r] 't schijnt, want spoedig volgt scheiding. Telkens voldoet zij[n] keuze hem niet, en de raad van wijlen zijn vader komt hem telkens als een raadsel vóor den geest;

Dara jang mana dipesănkăn-nja?

Hij wisselt herhaalde malen van echtvriendin: Berap[a] belandja jang diantari; maar:

Soedah lah kawin doea tiga ari
Mentjari sebap, talak diberi.

Eindelijk loopt hij er leelijk tegenaan. Na al de begeerlijke partijen der plaats tot vrouw gehad te hebben, vraagt hij een meisje uit 't volk.

Iboe-bapa-nja tidak lah tentoe.

Doch deze is een ondeugd. Ze houdt er tal van liefjes op na, en 's nachts, als manlief slaapt, gaan er allerlei geschenkjes in geld en goud en andere kostbaarheden het huis uit, naar dezen of genen aanbidder.

(*Wordt vervolgd*).

heer van Kol, die den 23sten Mei ll. van Willemstad naar Trinidad is vertrokken, om vandaar per engelsche mail naar Nederland terug te keeren om dan waarschijnlijk later naar Suriname te gaan? Ontegenzeggelijk zal de regeering, indien, wat o. i. als vaststaande kan worden beschouwd, het haar ernstig voornemen is, om Curaçao er weer bovenop te helpen, in den heer van Kol een krachtigen medestrijder vinden, zij het ook, dat de van dezen kant te verwachten steun, door niet altijd juiste grepen uit het duister verleden en heden, voor elke nederlandsche regeering, met het oog op de schuld van heel 't nederlandsche volk aan wat in Oost- en West-Indië verkeerd was en nog is, een bitter nasmaakje moet hebben.

Moge voor het, ondanks alles wat was en nog is, nog steeds op het moederland bouwend, Curaçao, spoedig een beteren tijd aanbreken, een tijd, waarin de vele rechtmatige grieven der bevolking dier kolonie tot het verleden zullen behooren.

Die grieven zijn niet alleen vele, maar ook van velerlei aard en vinden haar oorsprong niet enkel in de nalatigheid van het moederland om de lasten eener koloniale mogendheid te aanvaarden maar ook in enkele bestuurshandelingen, die noodzakelijk kwaad bloed moeten zetten.

Tot zoodanige handelingen behoort, voor zoover zulks van hieruit te beoordeelen valt, de benoeming van een vreemdeling, den heer Villaricencis, tot leeraar in de spaansche taal aan de Wilhelmina- en Hendrikscholen, te worden gerekend, terwijl een desbevoegd Curaçaonaar bij die benoeming, niettegenstaande sollicitatie, zou zijn voorbijgegaan.

***

Nu zijn toch, sedert het verschijnen van de geruchtmakende brochure van den medanschen advokaat over de millioenen van Deli, waarin ook de algemeen gelaakte koelie-advertentie op de kaak werd gesteld, nog slechts weinige weken verloopen en daar leest men waarachtig in een *Gouvernements-Advertentieblad*, het officieel orgaan der kolonie Suriname, de mededeeling van den waarnemend-agentgeneraal van het immigratie-departement, dat de *voor het seizoen 1903—1904 bestelde Javanen* den 14en Mei l.l. per stoomschip „Ambon" naar Paramaribo zouden zijn vertrokken.

Bestelde Javanen! Heeft bedoelde ambtenaar wel beseft aan welk zwaar vergrijp hij zich in de oogen van velen in den lande heeft schuldig gemaakt? Nu kan men wel betoogen, en wij gelooven dat 't zoo is, dat het niet in de bedoeling heeft gelegen om de te verwachten javaansche immigranten met koopwaar, die men bestelt, gelijk te stellen, maar dat zou toch slechts voor velen een uitvluchtje blijven zooals b. v. ook al die kranten te baat kunnen nemen, die zich indertijd over de geincrimineerde advertentie in de delische bladen zoo verontwaardigd toonden en al spoedig, uit kracht der gewoonte en ook zonder kwade bedoeling, zelve in de gelaakte fout vervielen door van den *invoer* van javaansche, chineesche, britsch-Indische koelies te spreken, als gold het geen arbeiders maar werkvee, dat hier of daar moet worden geïmporteerd.

Met het oog op den tijdgeest — onze uitgevers ontvingen onlangs naar aanleiding van een in ons blad voorkomende advertentie van een familie, die meldde een baboe te willen *overdoen*, een vermakelijk staaltje van dien tijdgeest van een humanen Uebermensch — achten wij het geraden om in officieele en officieuze stukken alles te vermijden, wat in dit opzicht aanstoot kan geven.

Nu wij het toch over het immigratie-departement hebben, kunnen wij wel een oogenblikje stilstaan bij het immigratie-verslag over het afgeloopen jaar.

Er kwamen in het jaar 1902 aanvragen in om uitzending van 317 volwassen emigranten uit Nederlandsch-Indië. In dat jaar had geen terugzending van immigranten plaats. Geen immigrant uit Nederlandsch-Indië meldde zich daarvoor aan en van die uit Britsch-Indië slechts een tweehonderdtal. In *Onze West* van 27 Mei l.l. lezen wij intusschen, dat per eerstvolgende nederlandsche mailboot omstreeks 100 javaansche immigranten zouden repatriëeren.

Onze beperkte ruimte staat niet toe om te lang bij dit verslag te verwijlen en wij stippen dus daaruit nog slechts het volgende aan:

Den 31 December 1902 bedroeg het aantal onder contract werkende Britsch-Indische immigranten 4011 mannen, vrouwen en kinderen, en het aantal niet gecontracteerde Britsch-Indische immigranten op de plantages 3826 mannen, vrouwen en kinderen; terwijl op datzelfde tijdstip 4191 gecontracteerde Nederlandsch-Indische immigranten in de kolonie aanwezig waren tegen 4613 op den 1en Januari van dat jaar, niettegenstaande in den loop van 1902, 231 immigranten aankwamen en in tegenstelling met hetgeen bij de Britsch-Indische immigranten werd waargenomen, het cijfer der geboorten onder de Javaantjes dat der sterfgevallen zou hebben overtroffen.

In 1902 werden 468 hectaren grond aan immigranten afgestaan tot uitoefening van den kleinen landbouw.

De bevolking der vestigingsplaatsen voor kleine landbouwers, dus ook voor immigranten na afloop van trouw nagekomen contracten, Domburg, la Rencontre, Laarwijk, Paradise, Nieuw-Waldeck, Alkmaar en Nabij-Nieuw-Amsterdam bedroeg op het einde van het jaar 1902 resp. 493, 394, 322, 366, ?, 619 en ?.

Alkmaar heeft een uitsluitend Britsch-Indische bevolking, terwijl ook op de andere plaatsen, behalve die bij Nieuw-Amsterdam, waar hoofdzakelijk kreolen zijn gevestigd, het Britsch-Indisch element overwegend is. Het is te hopen dat nu ook het Javaansche element zal worden opgenomen onder de gezeten landbouwende bevolking der kolonie, die nog zooveel handen noodig heeft voor de ontginning van den rijken bodem.

Behalve het voordeel van het onderdaanschap eener Nederlandsche kolonie kan nog ten gunste van de Javanen, in vergelijking met de Britsch-Indiërs worden gewezen op de volgende cijfers. Door werkgevers van immigranten werden in 1902 klachten ingebracht naar de reden van 16.42 ten honderd tegen Britsch-Indiërs en van 13.04 ten honderd tegen Nederlandsch-Indische immigranten, terwijl het aantal klachten wegens misdaad resp. 0.11 en 0.09 ten honderd bedroeg. Men ziet hieruit dat de Javaantjes, al behooren ze ook tot het schuim van hun natie, nog minder aanleiding tot ontevredenheid geven dan de Britsch-Indiërs.

Voor dezen is de drankduivel een verderflijke factor. Opvallend is het in de West-Indische bladen de oorzaken na te gaan, welke de Britsch-Indiërs in aanraking met den strafrechter brengen. Meestentijds gaf de drankzucht daartoe aanleiding.

Ook in het naburig Fransch-Guyana speelt de drank een groote rol. In de zitting van den algemeenen raad der kolonie van den 10den Januari ll. toonde het raadslid, Devez, aan dat over het jaar 1901 het drankverbruik per hoofd van de ongeveer 18000 zielen tellende volwassen bevolking dier kolonie, gemiddeld 245 liters alcoholische vloeistoffen, gelijkstaande met 30 liters zuivere alcohol, bedroeg, hetgeen *zeer veel* moet worden genoemd, in vergelijking o.a. met Frankrijk, geen land van onthouders, waar gemiddeld 13 liters zuivere alcohol per hoofd en per jaar worden verbruikt.

Hoewel die raad den verderflijken invloed van den alcohol moest erkennen kon toch het voorstel van den heer Devez om de belasting op alcoholische dranken te verhoogen geen instemming vinden, hetgeen wel het geval was ten opzichte van een ander voorstel van die zijde gedaan om op de scholen in de kolonie te wijzen op de gevaren van het gebruik van alcohol.

Kokoscultuur.

In den laatsten tijd zijn nog al eens besprekingen over deze cultuur in sommige bladen, ook in het „Koloniaal Weekblad", voorgekomen. Er komt gaandeweg meer belangstelling, zooals zekere Agra in het *Soer. Hbl.*, waaraan dit overzicht is ontleend, schrijft. Vreemd vindt hij het, dat deze belangstelling zoo lang op zich heeft laten wachten, terwijl toch de voorbeelden in de nabijheid voor het grijpen liggen, dat de kokoscultuur eene bij uitstek loonende is, zoowel in het klein als in het groot.

Als voorbeeld wijst de schrijver op Ceylon, dat zich thans verheugt in het bezit van uitgestrekte klapperaanplantingen, welke voor dat eiland van groote beteekenis zijn geworden.

De jaarlijksche uitvoer van de producten van den klapper toch wordt geschat op circa 14 millioen gulden, de waarde van de binnenlandsche consumptie op circa 8 millioen gulden, zoodat het geldelijk belang van het eiland Ceylon bij de klappercultuur ongeveer 22 millioen gulden beloopt.

Hoewel het niet met zekerheid is vast te stellen, kan men toch aannemen dat de klapperboom in onze O.-I. bezittingen inheemsch is en zeker niet minder floreert dan op Ceylon. En wat zien wij nu van de klappercultuur in die gewesten? Borneo bezit in de Kapoeas-delta uitgestrekte aanplantingen, waar deze cultuur eene hooge vlucht genomen heeft, maar van eene *geregelde* cultuur is, behoudens eene enkele kleine uitzondering, nergens sprake, hoewel de geheele archipel aan de kuststreken als het ware bezaaid is met klappers.

Aan den klapperboom wordt veel te weinig zorg besteed, meermalen in het geheel geen; de bibit wordt geplant en moet nu maar, te midden van alle onkruid, zorgen tot vollen wasdom te komen.

Om eens een voorbeeld aan te halen wat men bij goede verzorging van een klapperboom verkrijgt, diene het voorkomende in *Teijsmannia*, n.l. dat op Ceylon de prijs van een acre vruchtdragende klapperboomen gemiddeld 660 roepies, d. i. f 528 bedraagt.

De heer J. Last heeft bij zijn huis te Mangapawnie een tuin met 300 vruchtdragende klapperboomen, waarvan de vruchten om de drie maanden geoogst worden. Die oogst was vroeger 3000, en is tegenwoordig 7033 klappers.

Er zijn altijd boomen, die bij den driemaandelijkschen oogst 100 vruchten leveren, soms meer, soms minder, maar door elkaar leverden zeven boomen 656 vruchten.

Hoofdzaak blijft het *onderhouden* der boomen; de gevolgen van verwaarloozing blijven niet uit, de vruchten blijven klein, de boom groeit langzaam en heeft een schraal aanzien, de bladeren hangen er dan slap en lusteloos bij, terwijl de bibit van zulk een boom natuurlijk een nog schraler nakomeling geven. Ook de plantwijdte heeft grooten invloed. Zij mogen niet te dicht op elkâar en ook niet te ver van elkâar staan; het nadeel van te dicht planten is eerstens, dat de wortels zich niet voldoende kunnen ontwikkelen, tweedens dat de bladeren elkâar spoedig gaan raken, elkaar verhinderen door te zakken en alzoo de bloem belet wordt door te schieten. Men mag niet dichter planten dan 28 bij 28 voet, dan komen er ongeveer 100 boomen op een bouw. Het best floreert de klapperboom op laaglanden, liefst op de vlakten langs groote rivieren, die van tijd tot tijd overstroomen, waardoor eene regelmatige aanslibbing ontstaat. Dergelijke gronden zijn over het algemeen schaarsch, maar op andere gronden kan men evengoed bevredigende resultaten verkrijgen; op Java zijn de gronden zeer zeker over het algemeen vruchtbaar genoeg, evenals op de andere eilanden van den archipel.

Een zeer belangrijke factor voor het welslagen van een klapperboom is het plantmateriaal. Er bestaan heel wat variëteiten van klappers, doch slechts enkele zijn van belang voor den planter. Er zijn twee hoofdsoorten, n.l. de *gendja* en de *leuir*. Bij de eerste soort wordt de boom niet hoog, draagt vroeg vruchten, doch is erg klein van stuk en met een gering oliegehalte, de vruchtdracht houdt na 12 à 15 jaren op.

De tweede soort boomen worden hoog en dragen op zijn vroegst op zeer vruchtbaren grond in het 7de jaar vrucht; deze bereiken een hoogen ouderdom, naar gissing 80 à 100 jaren. Van deze soort is voor de oliebereiding de „Klappa idjoe" de beste variëteit; deze heeft eene niet te dikke schil, dik vleesch en is van flinke grootte.

Bij het uitzoeken der bibit, kieze men de volwassen boomen, niet jonger dan 15 à 20 jaren, die flinke groeiers zijn en neme daarvan de goed rijpe noten. Deze mogen niet uit den boom vallen, doch moeten in een mand worden neêrgelaten; voorts kieze men die vruchten, welke aan een niet te langen steel zitten. Verder wordt aangeraden de vruchten van middelbare grootte te nemen; deze hebben meestal eene dunnere schil dan de groote en bevatten meer vruchtvleesch.

Nadat de vruchten, voor voortteling bestemd, zijn geplukt, worden zij twee aan twee gebonden en aan staken opgehangen; de ontkieming gaat zeer langzaam, eerst na drie maanden ziet men bij den steel eene witte loot te voorschijn komen, welke zich in de volgende drie maanden tot een dunnen stam ontwikkelt met vier of vijf bladeren; de klapper is dan geschikt voor overplanting.

Alvorens tot de overplanting overtegaan worden plantgaten gegraven, 3 × 3 × 3 voet groot die daarna weder half gevuld worden met bovengrond. De van vier of vijf blaadjes voorziene jonge klapper wordt nu in het plantgat geplaatst, zóódanig dat de bovenkant ongeveer 35 c.M. beneden de rooilijn komt, dan steune men hem met een paar steenen, opdat hij direct recht in de hoogte groeie.

Voor de verdrijving van witte mieren en ander ongedierte wordt aangeraden onder de noot wat *indjoek* (de bast van den arènboom) aantebrengen en de jonge plant van tijd tot tijd met zout water te besprenkelen.

Het onderhoud is heel eenvoudig, maar daarom niet minder urgent. Om de drie maanden wordt de grond om den boom wat schoongemaakt en losgewerkt en wel de strook alleen binnen den buitenomtrek van de bladeren; naarmate de boom grooter wordt, moet de cirkel ruimer genomen worden.

In geen geval mag de vorige grondstrook benut worden voor de teelt van andere gewassen, als ketella, djagoeng enz. Vroeger geschiedde dit wel, maar daarvan is men geheel teruggekomen, daar de gevolgen zich op den aanplant wreekten, toen de boomen wat grooter werden.

Zijn de boomen eenmaal volwassen, dan moet minstens eenmaal per jaar de grond over zijne geheele oppervlakte worden omgespit en zooveel mogelijk in een mullen toestand worden gehouden.

De natuurlijke vijanden van den klapperboom zijn de klappertor (jav: *lègè* en *bamboeng*) en de javaansche eekhoorn (jav: *badjing*). Van de eerste moeten de eieren uit de kruin der boomen en de mestvaalten worden gezocht en vernietigd, de badjings moeten met vuurwapenen worden verdreven. Ook hoede men zich in het eerste jaar na de overplanting voor de zwijnenplaag.

Een voornaam deel van het onderhoud van den aanplant is de bemesting; het goedkoopste is wel het vee in den aanplant te laten grazen, maar dit zal wel nergens voldoende mest opleveren bij eenen uitgestrekten aanplant, men zal dan moeten overgaan tot den opkoop van mest of tot de toepassing van de z. g. groene bemesting. Ook houtasch en beenderenmeel zijn uitstekende meststoffen voor den klapper. Mest men echter te vroeg, dan heeft de practijk geleerd, dat de boomen wel veel blad vormen, doch dat veel vruchten onrijp afvallen. Ook heeft de practijk bewezen dat de eerste twee jaren na de bemesting de vruchtdracht toeneemt, om vervolgens wéér minder te worden; men moet dus om de twee jaren mesten om den aanplant op dezelfde productie te houden. Het oogsten geschiedt in den regel om de drie maanden; de rijpe vruchten worden geplukt en de kruin meteen schoongemaakt.

Eene over geheel Java geldende usance is dat de plukker van elken boom twee vruchten ontvangt als betaling, of per boom en per kwartaal dus 4 à 5 cent.

Omtrent het aantal vruchten, dat een klapperboom per jaar afwerpt, loopen de meeningen nog al uiteen. In Oost Java levert een boom gemiddeld 60 vruchten per jaar op, doch dit zijn boomen, waaraan in het geheel geen onderhoud wordt besteed, bij goede bewerking, onderhoud en bemesting kan dit getal gemakkelijk worden verdubbeld.

Voor den inlander gaat er van den klapperboom zoo goed als niets verloren, voor den groothandel is alleen de copra van belang. Ook de vezel is als grondstof voor de industrie een voornaam artikel, doch deze wordt op Java, in tegenstelling met andere landen, als waardeloos weggeworpen. (Zie Kol. Weekblad d.d. 14 Mei j.l. no. 9). De copra is het gedroogde vruchtvleesch van de klappernoot en wordt in groote hoeveelheid naar Europa verscheept, waar zij door de groote zeep- en oliefabrikanten worden opgekocht. In Engelsch-Indië bestaat eene nieuwe industrie, de **dissicated coconut**-industrie. Deze verwerkt het vruchtvleesch en exporteert het in geraspten toestand in kleine pakjes naar Europa, waar dit artikel door banketbakkers wordt gebruikt. Ook in ons land treft men in sommige banketwinkels, o.a. in onze hofstad, verschillende lekkernijen aan van cocos gemaakt, als cocos-kransjes, cocos-stengels enz. In Spanje worden, zooals wij reeds vroeger in ons blad meldden, veel vruchten tot *veevoeder* verwerkt, dat, wegens zijne hooge voedingswaarde, bij de vetweiderijen zeer gewild is. Ook de geheele noten worden, zooals bekend is, uitgevoerd, om dan verder in Europa verwerkt te worden; o. m. wordt uit het sap der noten *natuurboter* gemaakt, die aan alle gestelde eischen voldoet 1).

Voor een picol copra heeft men noodig ongeveer 250 klappers, vertegenwoordigende eene inkoopswaarde van f 7.50. Rekent men voor bereiding, emballage en transport f 1 per pikol, dan wordt door den opkooper per pikol f 1.50 verdiend, daar de prijs van een pikol copra op de wereldmarkt gemiddeld f 10 bedraagt, franco afscheepplaats Java. De inlander ontvangt dus van een boom, die 60 vruchten per jaar oplevert, 60 × 3 = f 1.80, behalve nog de andere voortbrengselen van den boom.

Thans nog een enkel woord over de *kokosvezel*. Op Java en de Buitenbezittingen wordt geen ander gebruik gemaakt van de klappervezel dan als brandstof; ja, zoo nu en dan zien wij wel eens een of ander nijverheidsproduct er van, als vegers of matten, door de inlanders te koop aangeboden, doch dit is dan van zulk eene ordinaire kwaliteit, dat bijna geen mensch zoo'n ding voor de deur wil leggen. De kokos-vloermatten worden uit Engelsch-Indië ingevoerd. In Europa wordt tegenwoordig heel wat kokosvezel verwerkt voor de fabricatie van hoeden en ander licht vlechtwerk. Verder is het touw van klappervezel zeer sterk en voor de kleine zeeschepen en prauwen zeer aan te bevelen, daar deze stof lang bestand is tegen den verterenden invloed van het zeewater. Wij zien dus dat er een artikel wordt weggegooid of ten vure gedoemd, dat werkelijk aanspraak mag maken op wat meer waardeering. Waarom vinden wij in geheel Indië geene enkele inrichting of fabriek voor vezelbewerking en waarom wel in Engelsch-Indië. Weêr verwijzen wij naar de O. I. berichten hierover, in het Kon. Weekblad bovengenoemd, waar de fabricatie van goeniezakken voor de verpakking van koffie en suiker wordt aanbevolen.

Heeft de schrijver in het vorenstaande aangetoond, dat deze cultuur eene groote bron van inkomsten voor de inlandsche bevolking en voor den handelaar kan zijn, de volgende cijfers zullen aantoonen, dat de cultuur in het groot den exploitant eene zeer bevredigende winst kan afwerpen.

Nemen wij daartoe als voorbeeld een stuk land, groot 300 bouws, begrensd door eene groote rivier en liggende op eenigen afstand van eene spoorlijn. De pachtschat bedraagt f 2,50 per jaar en per bouw. Stellen wij ons voor dat 125 bouws beplant worden met klappers en dat het doel der maatschappij is de, daarvan te oogsten, vruchten te verwerken tot copra en deze te verkoopen, dan komt hij tot de volgende begrooting:

Aanplant 125 bouws.
100 boomen per bouw.
7e jaar per boom en per jaar 50 vruchten.
8e „ „ „ „ „ „ 80 „

Uitgaven.	
1e jaar	f 10.300
2e jaar	- 4.500
3e jaar	- 5.000
4e, 5e en 6e jaar	- 15.000
7e jaar	- 9.100
Totaal . . .	f 43.900
Ontvangsten.	
7e jaar	f 15.700
Uitgaven.	
8e jaar	f 12.025
Ontvangsten.	
	f 28.000
Totaal . . .	f 15.975 2)

makende over het kapitaal ad f 43900 ± 36 pct. bruto.

Resumeerende komt men tot de conclusie, dat de klappercultuur, mits goed gedreven, is eene voortdurende bron van inkomsten voor den ondernemer, den handelaar en de inlandsche bevolking; groote terreinen op Java en de Buitenbezittingen wachten op onzen ondernemingsgeest; de kokosvezelbereiding kan eene winstgevende industrie worden.

De schrijver eindigt zijne beschouwingen met de verklaring dat het hem zeer goed bekend is niets nieuws verteld te hebben, doch dat hij alleen ten doel had de belangstelling op te wekken voor hetgeen van deze cultuur bekend is en gebleken is proefhoudend te zijn.

V.

Aanteekening Redactie. Al is het medegedeelde, zooals de slotalinea zegt, geen nieuws, toch hebben wij het ingezonden stuk opgenomen, opdat de zaak nog weer eens de aandacht zou trekken. Het groote bezwaar om 't kapitaal aan het klapperplanten te krijgen, is, dat er eerst in het 7de jaar kans is op eenig dividend. Pogingen om maatschappijen op te richten zijn steeds hierop afgestuit. Wel jammer!

Het arrangement der slotcijfers van den geachten inzender hebben wij niet best begrepen, maar ze toonen toch genoeg aan, hoe voordeelig op den duur het klapperplanten ook voor den Europeeschen ondernemer wordt.

1) Volgens de *Weener Landbouw-Ct.* zou het middel door den fabrikant Marschner zijn uitgevonden en er reeds eene vereeniging of maatschappij zijn opgericht, terwijl de werkzaamheden in de fabriek te KOLIN reeds zoover zijn gevorderd, dat in het begin van dit jaar het nieuwe product reeds ter markt gebracht kan worden.

2) Voor de details dezer begrooting wordt verwezen naar het *Soer. Hdbl.* d.d. 8 Mei j.l. no. 108.

Th. A. A. SIMONIS
34 GROENMARKT,
over de Prinsestraat, DEN HAAG.

Desinfectie van Vertrekken
volgens Prof. Flügge.
STOOMDESINFECTIE
EN MOTZUIVERING VAN GOEDEREN.
Machinale Stoomzuivering van Bedveeren.
Wasschen, opmaken en repareerenvan beddegoed.

TRADING Co. LATE.
Perry en Co.
6, Hoogstraat 6.
RIETEN KOFFERS.
RIETEN KOFFERS.
RIETEN KOFFERS.
RIETEN KOFFERS.
RIETEN KOFFERS.
RIETEN KOFFERS.
RIETEN KOFFERS.
RIETEN KOFFERS
LICHT. — SOLIDE.
70 pCt. vrachtbesparing.

TRADING Co. LATE.
Perry en Co.
6, Hoogstraat 6.
HANDKOFFERS.
HANDKOFFERS.
HANDKOFFERS.
HANDKOFFERS.
HANDKOFFERS.
HANDKOFFERS.
HANDKOFFERS.
HANDKOFFERS.
Van af f 3.— tot f 60.—.

TRADING Co. LATE.
Perry en Co.
6, Hoogstraat 6.
IJZEREN KOFFERS.
IJZEREN KOFFERS.
IJZEREN KOFFERS.
IJZEREN KOFFERS.
IJZEREN KOFFERS.
IJZEREN KOFFERS.
IJZEREN KOFFERS.
IJZEREN KOFFERS.
UITGEBREIDE KEUZE.

TRADING Co LATE.
Perry en Co.
6, Hoogstraat 6.
LEEREN KOFFERS.
LEEREN KOFFERS.
LEEREN KOFFERS.
LEEREN KOFFERS.
LEEREN KOFFERS.
LEEREN KOFFERS.
LEEREN KOFFERS.
LEEREN KOFFERS.
DIVERSE PRIJZEN.

Au Corset Gracieux,
VAN DUREN EN COPPERS.

UTRECHT, Choorstraat 12. **DEN HAAG,** Spuistraat 16a. **AMSTERDAM,** Leidschestraat 91.

EMPIRE CORSETTEN in rose, blauw, crême, van af	f 1.25
HALF FRACK „ in crême en grijs, van af	- 1.90
EMPIRE „ in gebloemde stof van af	- 1.60
HALF FRACK „ „ „ „ van af	- 2.90
FRACK „ effen en gebloemd, van af	f 2.25 - 3.25
EMPIRE „DROIT DEVANT", van af	- 2.10
CORSET GAZELLE, van af	- 5.00
SPIRAALVEER CORSET, onbreekbaar, van af	- 2.00
CORSET JEANE D'ARC, van af	- 2.75
BUIKBANDEN, RECHTHOUDERS, POSITIE- en ZOOG-CORSETTEN.	
REFORM-CORSETTEN in 25 soorten, van af	- 3.50
BUSTHOUDERS, van af	- 2.25

Grootste inrichting. Ruimste keuze. Billijkste prijzen.

Speciale Inrichting voor Corsetten naar Maat, onder garantie voor elegante coupe, goed passen en soliditeit.

Voorhanden: **„America's Erect Form"** en **„La Vida" Corsetten. Beste Corsetten der wereld.**

GEDEPONEERDE MERKEN.

ETABLISSEMENT VOOR
PEDI-MANICURE BEHANDELING.
Anglo-American Therapie.
SCHOONHEIDS-MASSAGE,
Gezichtstoombaden, Electrische Gezicht- en Schoonheids-Massage.
(Systeem Heinrich Simons, Berlin.)
Consult iederen dag van 2-4 uren.
Willemstraat 77, bij de Mauritskade.
's-GRAVENHAGE.

HANDELSZAAK.

TE KOOP wegens stil te gaan leven een der beste zaken, prijs 40 Mille voor de groote voorraad goederen. Huurprijs van de Gebouwen f 3500 per jaar. Br. fr. No. 222, Nieuwe Molstraat 24.

P. Happel Jr.
CUISINIER.
v. Kinsbergenstraat 85d,
DEN HAAG.
Uitzending van Diners.
Koude en warme Schotels.

W. J. van der Broek,
Mr. Vleeschhouwer.
1ste van den Boschstraat 103, Den Haag.
TELEPHOON 770.
Blijft zich voortdurend aanbevelen voor **Prima kwaliteit RUND-, KALFS-, LAMS- en ZUIGLAMSVLEESCH.**
VRAAG PRIJSCOURANT.

Nederlandsch Wapenmagazijn
voorheen S. DE JAGER,
HAARLEM, Barteljorisstraat 32.
's GRAVENHAGE. Spui 12.
Fabriek van Wapens en Schermartikelen.

Simplex Rijwielen.
Gramophones.
Sport-Artikelen.
Sport-Kleeding.
FRANS ERNST,
Buitenhof 1, 's-Hage.

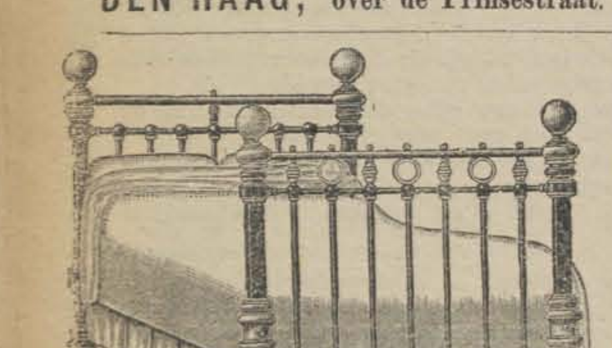
L'Art dans l'Habitation Moderne
G. Serrurier & Cie
Parkstraat 39, den Haag

Tentoonstelling der interieurs der firma Serrurier
Aarde en Koperwerk van Amstelhoek
Aardewerk van Utrecht, Coppens, v. d. Hoogen e. a.
Kunst-Industrie

OOST en WEST.
RESTAURANT
LAAN VAN MEERDERVOORT 195.

Open iederen **werkdag** van **10** ure v.m. tot **7** ure 's avonds.
Des **Zondags** van **12** tot **3** ure n.m.
Toegang voor leden der Vereeniging en geïntroduceerden.
Eenvoudige rijsttafel, bestaande uit rijst, sajor of kerry, één vleeschgerecht en één sambal **(plat du jour)** *f* 0.70.
Diné *f* 1.25 bestaat uit bijna 't dubbele van 't plat du jour.

Th. A. A. SIMONIS
34 Groenmarkt.
DEN HAAG, over de Prinsestraat.

Ledikanten, Spring- Kapok- en Paardenharenmatrassen, etc.
in GROOTE KEUZE,
BILLIJKE PRIJZEN en SOLIDE QUALITEIT.

MAGAZIJN van BEHANGERSARTIKELEN.
Meubileering. Stoffeering. Decoratiën.
H. P. MEIJS,
Reinkenstraat 25, Den Haag.
GOEDKOOP ADRES voor alle voorkomende werkzaamheden.

Stoomvaart-Maatschappij
„ROTTERDAMSCHE LLOYD"
Maildienst tusschen Rotterdam en Nederlandsch-Indië
in verbinding met de diensten der
Koninklijke Paketvaart-Maatschappij

	van Rotterdam. 1903	van Marseille. 1903	te Port-Said. 1903	te Padang. 1903.	te Batavia. 1903.
Ardjoeno	11 Juli	23 „	28 „	16 „	18 „
Goentoer *	25 „	6 Aug.	11 Aug.	30 Aug.	1 Sept.
Merapi	8 Aug.	20 „	25 „	13 Sept.	15 „
Gedé	22 „	3 Sept.	8 Sept.	27 „	29 „
Oengaran	5 Sept.	17 Sept.	22 Sept.	11 Oct.	13 Oct
Sindoro *	19 „	1 Oct.	6 Oct.	26 „	28 „
Salak	3 Oct.	15 „	20 „	9 Nov.	11 Nov.
Lawoe	17 „	29 „	3 Nov.	23 „	25 „

* Dubbel schroefstoomschip. 1e klasse midscheeps. 2e klasse in de campagne.

De Hoofd-Agenten: **Ruys & Co.,** *Rotterdam.*
De Agenten: **Eijkensluyters & Tromp,** Anna Paulownastraat 1*d*, *'s-Hage.*

Maison A. N. BORSBOOM.
Salon de Coiffure.
HEERENGRACHT 50a,
bij het Bezuidenhout, Den Haag.
Aparte Salons voor Dames en Heeren.
Atelier voor alle soorten Haarwerken.
Hoofdwasschen voor Dames met Mérang, Shampooing en Pétrole.

Het goedkoopste adres voor
KOFFERS en

is
Vlamingstraat 41,
Gebrs. KALSE.

---

van Soest en van der Weijde
Lange Voorhout 23. — Den Haag.

Voeren effectenorders uit op de beurzen te Amsterdam en het Buitenland, incasseeren coupons en dividenden, belasten zich met renteontvangst van kapitalen op het Grootboek, geven en nemen gelden op prolongatie en à deposito.

Met 1 dag opzegging . . . . 3 pct.
Voor 1 maand . . . . $3^1/_4$ „
„ 3 maanden . . . . $3^1/_2$ „

Verstrekken REISCREDIETBRIEVEN.

Fournisseurs de la Cour.
KOK & ZOON,
Tailleurs,
VEENESTRAAT 39,
La Haye.
Maison recommandée pour costumes „Genre Tailleur" pour Dames.

KINDERWAGENS
Sportkarren.
ieuwste modellen.
norme keuze.
arantie 4 jaar.
lle stijlen.
ielen en Onderdeelen.
eparatiën billijk.
erste kwaliteit!
oet uw voordeel!
ieuwe en 2e-hands.
nruilen desverlangd.
orte Houtstraat 20a.

Magazijn „HET ANKER",

Veenestraat 49, Den Haag.
Indische Uitrustingen voor DAMES en HEEREN,
In alle Prijzen.

TH. SNITZELAAR,
Piet Heinstraat 139, hoek Zoutmanstraat.

OPRUIMING
DAMES BLOUSES.

H.W.M.M.BRANS.
PHILATELISTISCH BUREAU
VERKOOP
Prima zichtzendingen van uitsluitend gewaarborgde postzegels.

50% met reductie op de prijzen des Gebr. Senf's catalogus.
INKOOP
GELDERSCHE KADE 12
ROTTERDAM.

G. H. VAN DISSEL,
ARTS.
Orthopaedie, Massage en Heilgymnastiek.
DEN HAAG,
Laan van Meerdervoort 215.
Spreekuren van $12\frac{1}{2}$ tot $2\frac{1}{2}$.

De s-Gravenhaagsche Boek- en Handelsdrukkerij voorheen Gebr. Giunta d'Albani.

Bijblad
VAN
HET KOLONIAAL WEEKBLAD
Donderdag 2 Juli 1903.

INGEZONDEN.

Antwoord aan Blanda.

„Op de vlakte dus met wat ge meent en met wie ge op 't oog hebt"! *)

Hoewel ik dit voor een beleefd verzoek wel wat forsch uitgedrukt vind, wil ik toch trachten *Blanda* te bevredigen. *Personen* noemen doe ik echter in geen geval. Ik heb getracht een *type* weêr te geven en wie dat doen, zijn volstrekt niet verplicht, de namen te noemen van hen, die hun tot model hebben gediend. Er zijn vele *Nurksen* en meesters *Pennewip* en *Droogstoppels* en *Warenars* in de wereld; nooit vernam ik echter dat één hunner zoo onhandig zou zijn geweest, Hildebrand, Multatuli of Hooft toornig te vragen naar de *origineelen* van de welgeslaagde portretten. En anderen zullen dat waarschijnlijk evenmin hebben gedaan, tenware zij behoorden tot de zeer intieme kennissen dier schrijvers, want zulke dingen hangt men gewoonlijk niet aan wat men noemt „de groote klok'. Indien b.v. *Blanda* een bepaalde, door hem diep verachte, cathegorie van menschen onbarmhartig heeft gestriemd met z'n machtig woord, zal hij toch niet in de krant de namen en voornamen van de leden dier cathegorie publiceeren? Mocht hij daartoe den lust voelen, *ik* doe het hem niet na en zulks omdat het voor de maatschappij van zéér weinig nut, voor mijzelf daarentegen uiterst onaangenaam zou wezen, want het zeggen der waarheid wordt niet altijd geapprecieerd.

Nogmaals, ik heb 'n *type* trachten weêr te geven, een portret van 'n heel leelijk slag menschen. Nu staat het *Blanda* en anderen vrij, m'n schets 'n *prul* te noemen en te verklaren, dat het door mij bedoelde type heelemaal geen type is, slechts in m'n verbeelding bestaat.

Blanda gaat m. i. echter wel wat ver, en maakt de Indische pers zeker geen compliment, waar hij beweert: dat *alle* Indische journalisten, met uitzondering van de heeren Brooshooft en Stoll, zich m'n „*vage*" schets zouden kunnen aantrekken.

Ik kan niet gelooven, dat het met die pers zoo treurig gesteld zou zijn, *Blanda* moet zich bepaald vergissen. Stel u voor: ik „penseel" met onbedreven hand, en in ruwe of vage trekken, een specie portret van 'n al heel leelijk soortje menschen, en daar wordt me n.b. verweten, dat ik daarmêe zoo goed als de geheele Indische pers beleedigd zou hebben! Dat kàn niet, 't is eenvoudig onmogelijk. En hoe *komt* men feitelijk aan zoo'n dwaalbegrip? Juist om het te voorkomen, teekende ik aan, dat m'n charge volstrekt niet gemunt was op de redactie der *Semarangsche courant* en schreef ik „Redactie" met een hoofdletter, verklaarde ik bovendien uitdrukkelijk, dat ik eerbied gevoelde voor redacteuren **als** de heeren Brooshooft, Stoll, **„en anderen"**.

Misschien is *Blanda* van oordeel, dat ik méér namen had moeten noemen? Maar *hoeveel* dan wel: drie, vier, vijf, zes, zeven, acht? Mij dunkt, hoe meer er van 'n *kleine* groep menschen 'n „eervolle onderscheiding" krijgen, hoe minder pleizierig het voor de overblijvenden moet wezen, *niet* speciaal genoemd te worden.

Dit wil ik *Blanda* wel verzekeren, dat ik bij het maken van m'n schets geen seconde aan hèm gedacht heb.

Hij zegt, zich vooral aan m'n „*dédain*" gestooten te hebben, maar dwaalt alwêer, waar hij meent, dat dit „dédain" *de Indische pers minus de heeren B. en S.* gold.

Tot slot deze opmerking: zoo dikwijls wordt over het Binnenlandsch-Bestuur de staf gebroken en wel op zóó hoogen toon als gold het 't uitvaagsel van het menschdom; menigeen, die ook maar eenige notie van schrijven heeft en slechts enkele jaren „onder de palmen" heeft doorgebracht, meent over in den dienst vergrijsde bestuursambtenaren te mogen spreken als over ontoerekenbare idioten of door-en-door bedorven sujetten.

En het allernietigste futiliteitje wordt soms aangegrepen, om maar op „het bestuur" te kunnen fulmineeren. En waren de sprekers of schrijvers nu maar altijd op de hoogte van de dingen, die zij aan hun hooge kritiek onderwerpen, dan zoû men er nog vrede meê kunnen hebben, maar zij geven dikwijls zooveel blijk van niet-weten, dat men verbaasd staat over hun vermetelheid. In bestuurskringen wordt om die kritieken dan ook menigmaal hartelijk gelachen.

Wil *Blanda* misschien, dat ik hem eenige staaltjes noem? Met genoegen, maar dan in een particulier schrijven, want het *Koloniaal Weekblad* heeft z'n ruimte te zeer noodig voor belangrijke dingen, dan dat ik de Redactie lastig zou durven vallen met een verzoek om plaats voor futiliteiten.

Een en ander vind ik *in*-treurig en ik zoû zoo gaarne zien, dat het weldenkende deel der Indische pers alles in het werk stelde, om hieraan een einde te maken.

Publiek en Bestuur moesten één zijn in hun streven; de tegenwoordig bestaande verdeeldheid benadeelt ons arm Indië in sterke mate.

Den Haag, 27 Juni 1903. P. F. ABELL.

*) Zie *Blanda's* brief aan de Redactie in het „K. W." van 25 Juni j.l.

Van vreemde Koloniën.

Somaliland. Het schijnt daar voor de Engelschen spaak te gaan loopen. Zooals wij reeds, eenigen tijd geleden, voorspeld hebben, wachtte de dolle Molloch slechts het voor zijne, weinig behoevende troepen gunstig droge jaargetijde af om zijn slag te slaan. Reeds werd uit Djiboeti geseind, dat eenige posten langs de etappenlijn Burao-Bohotle door de Somalis zouden zijn vermeesterd, waardoor generaal Manning met zijn expeditionaire macht, aangenomen dat de concentratie te Bohotle werkelijk is tot stand gekomen, van zijn operatiebasis zou zijn afgesneden. Generaal Egerton is wel is waar aangewezen om met versterkingen uit Britsch-Indië naar Somaliland te vertrekken en de leiding der operatiën op zich te nemen, maar wat kan er voor zijn aankomst ter plaatse al niet gebeurd zijn.

En de Abessyniërs? Dezen hebben allerminst reden om over den loop van zaken in Somaliland tevreden te zijn. Door de Engelschen geroepen om dezen een handje te helpen bij het insluiten der legermacht van den Mollah, zijn zij, in goed vertrouwen op medewerking van engelsche zijde, opgerukt om echter bij dat oprukken tot de ontdekking te komen, dat generaal Manning aan zijn operatielijn als vastgeroest zat. En toen is gekomen, wat wij ook reeds voorzien hebben. Terwijl de Mollah geen lust toonde om zich met de Abessyniërs te meten en voor dezen terugtrok doorbrak hij de, door de Engelschen gespannen keten, zoodat, in het gunstigste geval voor generaal Manning en de zijnen, wanneer het, uit Djiboeti ontvangen, maar door Reuters agentschap te Londen tegengesproken bericht betreffende een engelsche nederlaag onwaar mocht blijken, het insluitingsspelletje weer van voren af aan kan beginnen, waarbij dan nog te bezien staat, of de Abessyniërs, hunne medewerking zullen blijven verleenen.

Koloniale beunhazen. In Engeland maakt men zich ongerust over het optreden van een nieuwen rijkenstichter in den persoon van den franschen millionnair Lebaudy, die blijkbaar Rhodes of Radja Brooke wil nadoen en nu, waarschijnlijk ten behoeve van *la mère patrie*, de hand gelegd heeft op een strook gronds aan de afrikaansche kust, die tusschen kaap Bojador en kaap Juby gelegen, feitelijk tot het gebied van den makhzen van Fez zou behooren, voor wien de Franschen onlangs de welwillendheid zoo ver gedreven hebben om, in het Oosten van zijn land, de bewoners van Figuig tot rede te brengen, voor zoolang als het duurt.

Omstreeks het midden der vorige maand kwam uit Teneriffe bericht van deze expeditie. De eerste ontscheping had plaats op een punt aan de onherbergzame kust, op 27½° Noorderbreedte gelegen. De troep was bewapend met snelvuurgeweren en Hotchkisskanonnen en werd ondersteund door verscheidene gewapende vaartuigen, die langs de kust kruisten.

De, door den heer Lebaudy bezette streek wordt bewoond door moorsche stammen, die voortdurend met elkaar overhoop liggen. De landing werd, hoewel de inboorlingen den vreemdelingen vijandig gezind zijn, niet bemoeilijkt.

Men beweert, dat de heer Lebaudy zich echter de medewerking van de voornaamste stammen zou hebben verzekerd en voornemens zou zijn om de souvereiniteit over het door hem bezette gebied te aanvaarden. Belangrijke werken zouden worden aangevangen, terwijl de plaats voor de toekomstige hoofdstad reeds zou zijn gekozen. De aanleg van een haven zou echter het eerst aan de beurt komen.

Dit gescharrel, waarvoor, als het werkelijk noodig mocht blijken, de, in de marokkaansche aangelegenheden geïnteresseerde mogendheden wel een stokje zullen steken, heeft in Engeland aanleiding gegeven tot een interpellatie in het Lagerhuis, die op niets uitliep, maar in Frankrijk, waar men den heer Lebaudy beter schijnt te kennen, wordt van zijn optreden weinig notitie genomen.

De heer Lebaudy vindt een mededinger naar wereldvermaardheid in den heer Quilliam, een advokaat te Liverpool, die zich ten doel stelt om heel het mohamedaansch gedeelte van Afrika onder Engelsche vlag te brengen. De heer Quilliam, zelf Mohamedaan, die door zijn geloofsgenooten in Engeland als het hoofd hunner kerk aldaar wordt erkend, begint zijn propaganda-tocht van uit de engelsche bezittingen in West-Afrika, waar reeds 20000 lieden hem als hun geestelijk hoofd erkennen. De *Westminster Gazette*, die het bericht van dezen halvemaan-tocht, in het belang van Engeland ondernomen, ontving, steekt een weinig den draak met het gedoe van den heer Quilliam. Toch zal deze sinjeur nog heel wat beroering in de afrikaansche mohamedaansche wereld te weeg kunnen brengen en wij gelooven, dat de Franschen in de buurt van het Tajad-meer op hun tellen zullen mogen passen.

Een ander, maar hoogst gevaarlijk sujet op het gebied van koloniaal-politiek geliefhebber is de correspondent van de *Times* te Tanger, Harris, een groote vriend van den Raisoeli, den roover, die de omstreken dier stad onveilig maakt. Harris is de man, die alle leugenachtige sensatieberichten omtrent den toestand te Fez in de wereld zond, met het kennelijk oogmerk om daar te stoken en de boel aan den gang te brengen. Nu onlangs is de man, geheel uit eigen beweging, naar het verblijf van den Raisoeli getrokken, tegen wien de Makhzen, naar aanleiding van herhaalde vertoogen van de mogendheden, wier onderdanen van dien roover veel hadden te verduren, een troepenmacht had afgezonden. De Raisoeli zag de zaak donker in en waarschuwde zijn vriend Harris, die hem uit de moeilijkheid redde, door zich gevangen te laten nemen. Engeland, dat steeds zijn waardige zonen de hand boven het hoofd houdt, kwam toen tusschenbeide en nu zal de marokkaansche colonne, die tegen den Raisoeli moest ageeren, worden teruggeroepen tegen vrijlating door dezen van zijn vrijwilligen gevangene. Wat moet zoo'n roover toch 'n hoogen dunk krijgen van de beschaafde wereld, die zich in zoo menig opzicht door Engeland de wet laat stellen, dat om zijn doel te bereiken, niet schroomt om een diefjesmaat de hand boven het hoofd te houden.

Scheepvaart. Eenigen tijd geleden werden de zeevarenden verblijd met het bericht, dat de Turksche regeering besloten had om op Djebel-Tir, Zebayer, Aboe Ail en Moka in en aan de Roode Zee vuurtorens te bouwen.

Dit loffelijk voornemen kwam tot uitvoering en van den 19en November tot den 10en December ll. hebben de lichten op de torens, ten gerieve van de scheepvaart in de Roode Zee, ook goed gebrand. Op laatstgenoemden datum werden echter de lichten uitgedoofd om niet weer te worden ontstoken.

De Porte wil, dat de maatschappij, die de torens bouwde, zich nu ook met de verlichting belast, maar daar deze, als een geheel particuliere instelling, geen kans ziet om hare onkosten vergoed te krijgen, door heffing van lichtgelden als anderzins, bedankt ze stichtelijk voor de eer om gratis licht te leveren.

Wij lazen ergens een voorstel, waarbij Frankrijk, Engeland, Duitschland en Italië ieder de zorg voor een der genoemde vuurtorens op zich zouden nemen. Zou Nederland, dat toch ook groot belang heeft bij een veilige scheepvaart in de Roode Zee zich niet bij deze beweging aan kunnen sluiten?

Telegraafkabels. Den 12en Maart ll. is door den franschen minister van koophandel, Trouillot, na gepleegd overleg met zijn collega's van financien en van den post- en telegraafdienst, een ontwerp van wet ingediend, waarbij voor den tijd van 35 jaren jaarlijks een bedrag van 1.278.000 franken op de begrooting zal worden gebracht voor den aanleg van drie onderzeesche telegraafkabels, resp. tusschen Brest en Dakar (aan de Westkust van Afrika), tusschen Saigon en Pontianak, en tusschen Tamatave op Madagaskar en Mauritius over Réunion.

Dit ontwerp is gesteld in handen van de commissie om de aangelegenheden betreffende posterijen en telegrafie uit de Kamer van afgevaardigden, die onlangs een zeer gunstig rapport heeft uitgebracht. Wordt nu, wat aan geen twijfel onderhevig is, het ontwerp tot wet verheven, dan zal de kabel tusschen Brest en Dakar binnen den tijd van 18 maanden na bekomen kennisgave van de ministerieele beschikking voor den aanleg, moeten gelegd en voor het gebruik gereed zijn terwijl voor de beide andere kabels een tijdruimte van 11 maanden is bedongen, te rekenen van den 1en October a. s., onder voorbehoud evenwel, dat de betrekkelijke kennisgave niet later dan den 15en dezer door den aannemer van het werk wordt ontvangen.

Als alles dus goed gaat, kan Pontianak den 1en September 1904 telegrafisch met Saigon zijn verbonden. Deze kabel zal door de fransche firma Grammont worden gelegd.

Algiers. Er is, in den laatsten tijd vooral, in Algiers een strooming merkbaar, die aanstuurt op een wijziging in de verhouding tusschen dit gewest en het moederland. Niet in de laatste plaats moet de aanleiding daartoe worden gezocht in de zucht van de fransche regeering, om in alle zaken, dat gewest betreffende, in te grijpen in een geest, alsof Algiers geheel één met het moederland was en daar dezelfde beginselen ten allen tijde konden worden toegepast, zooals die zich in den loop der eeuwen voor het moederland hebben ontwikkeld.

De onlangs opgetreden gouverneur-generaal van Algiers, Jonnart, heeft zich in de door hem bij de opening der delegatiën van die kolonie gehouden rede eenigermate aan het hoofd dier beweging gesteld.

„Ik heb", zeide hij, „het gevaar willen doen uitkomen, dat er is in het streven, om aan deze zijde der Middellandsche zee de instellingen en wetten van het moederland in te voeren, zonder die in overeenstemming te brengen met den bodem, het klimaat, den maatschappelijken toestand in de kolonie. Ik herhaal nog eens, dat het een ernstige en gevaarlijke dwaling is het bestuur over Europeanen en inboorlingen samen te doen smelten en op deze laatsten de instellingen en wetten te willen toepassen, die goed zijn voor landen, waar de beschaving een hoogere trap heeft bereikt en de verstandelijke ontwikkeling zoo geheel van die in de kolonie verschilt."

Het was ook de heer Jonnart, die de, naar aanleiding van de door humaniteits-apostels opgeschroefde Margueritte-zaak, aangevallen repressieve rechtbanken, evenals zijn voorganger Révoil, die het o.a. daarover met zijn chef, den franschen minister van Binnenlandsche Zaken en premier, Combes, te kwaad kreeg, verdedigde en in stand hield.

Den 19den Juni ll. was de „Réunion d'études algériennes" te Parijs vergaderd en heeft zij de volgende wenschen uitgesproken:

1. Algiers, zoowel als het protectoraat Tunis (thans resp. ressorteerend onder het ministerie van binnenlandsche en dat van buitenlandsche zaken) zullen onder het toezicht van den minister van koloniën worden gebracht, wien dan de titel van minister van Algiers, van koloniën en protectoraten zou moeten worden toegekend;

2. De gouverneur-generaal van Algiers heeft met een raadgevende stem toegang tot de zittingen van den ministerraad, wanneer algerijnsche aangelegenheden daarin ter sprake komen.

3. Er zal aan het ministerie van koloniën een raadgevend comité voor Algiers worden toegevoegd, samengesteld uit 12 leden w. o. 2 senatoren en 2 afgevaardigden, aan te wijzen door hunne medeleden van de betreffende lichamen, en 8 leden, door de regeering te benoemen en te kiezen uit personen, die minstens vijf jaren in Algiers hebben vertoefd en er niet langer dan 10 jaren te voren uit vertrokken zijn.

De medemensch. Onlangs heeft de opperbevelhebber van het engelsch-indisch leger, lord Kitchener, zich genoodzaakt gezien om een legerorde uit te vaardigen, waarin hij zegt het te betreuren, dat er zich vele gevallen van aanranding, somwijlen met doodelijken afloop, van inboorlingen door engelsche soldaten hebben voorgedaan. Hij wijst het leger op den ernst van zulke misdrijven en zegt besloten te zijn, om alles alles te doen, wat in zijn macht staat, om te voorkomen, dat soldaten zich op deze wijze misdragen.

Deze legerorder bewijst o. i. het volgende:

1e dat men engelsche schrijvers, als Colquhoun enz., die het voortdurend hebben over de humane bejegening der inlanders van engelsche zijde, niet onvoorwaardelijk geloof moet schenken;

2e dat zulk een order noodig was om de militaire autoriteiten op hun plicht wijzen, om dergelijke excessen tegen te gaan, daar slechts plichtverzaking van de lagere autoriteiten ten deze het ingrijpen der hoogste militaire autoriteit noodig maakt.

Wij meenen deze legerorden, evenals het bestaan eener vermomde slavernij in Assam, waar weggeloopen en door de zorg van het bestuur teruggebrachte contract-koelies aan de straffende hand, lees zweep, van de theeplanters worden overgelaten, hun te moeten voorhouden, die, om fouten in het eigen land aan te toonen, zonder kennis van zaken op vreemd terrein grasduinen en theorieën verkondigen, als waren de menschen daar zooveel beter dan wij.

Wij behooren geenszins tot hen, die de oogen sluiten voor eigen gebreken, in de hoop, dat deze vanzelf zullen slijten, doch meenen, dat, zoo we elders een lesje willen nemen, de toestand daar ook werkelijk beter moet zijn, dan ten onzent het geval is.

Tot nu toe kan men vrijwel zeggen, dat het overal één pot nat is, en dat, waar het particulier initiatief er maar kans toe ziet, de uitbuiting in vollen gang is, hetzij al dan niet met den steun van het bestuur. Ten onzent kan het bestuur zulk een steun niet verleenen bij richtige toepassing der bestaande voorschriften.

***

In Laos, een der gewesten van Indo-China, heeft in de jaren 1901 en 1902 een oproerige beweging wat leven in de brouwerij gebracht. Die beweging was er een van godsdienstigen aard en werd uitgelokt door de Pho-mi-boens (zij, die het geluk bezitten).

Het hoofd der Pho-mi-boens verspreidde, evenals zijn onderhebbenden, brieven onder het volk om dit op te ruien. Aan zulk een brief ontleenen wij het volgende, waaruit men de lichtgeloovigheid der menschen kan afleiden:

„Wij doen te weten, dat wij een klapperboom met èèn kroon in een met zeven kronen hebben veranderd, een pisangboom in een boom van goud, en dat wij uit een boom alle hars hebben laten uitvloeien, die zich tot een groote *that* (een soort van pyramide, die men veel in de nabijheid der pagodes (tempels) vindt) heeft gevormd, die gelijke hoogte bereikt als de boom. De wortels van den klapperboom zijn in een gang geplaatst, die zich in den grond bevindt.

Een der onzen, niet ouder dan zeven jaren, kan honderd karren voorttrekken en honderd boomstammen torsen.

Tioo Thammi Kalat heeft een borst, die 80 centimeter breed, des morgens geel, des middags rood en 's avonds violet gekleurd is.

Phya Lin Kan, niet ouder dan twee jaren, heeft een zwarte, in goud gevatte tong.

Ik bid allen, die het geluk mogen hebben dezen brief te ontvangen, er afschriften van te nemen en de afschriften rond te deelen. God Indra zal op aarde komen en aan allen afschrift van dezen brief vragen. Wee hun, die het niet hebben, of als ze er een mochten hebben, er geen afschrift van namen voor hunne buren. Hunne huizen zullen worden verbrand.

Deze brief is geschreven door iemand, die duizend jaar oud is.

Boekaankondiging.

Telkens, wanneer wij iets hebben mee te deelen, dat wijst op de ontwikkelingsperiode, die Suriname sedert korten tijd is ingetreden, doen wij dit met vreugde en ingenomenheid. Gaat hetgeen geschiedt, uit van de Nederlandsche regeering, dan is reeds onze ingenomenheid groot, maar nog veel grooter is ze, wanneer wij kunnen wijzen op particulier initiatief, hetzij in het vaderland, hetzij in de kolonie zelve.

In ons vorig nummer plaatsten wij als hoofdartikel: eene beschouwing van den heer A. A. ten Laag uit Paramaribo over het oprichten eener landbouwcredietbank in Suriname en vestigden in het bijzonder de aandacht van de Nederlandsche pers op de laatste alinea van zijn stuk, waarin hij terechtwijzing verzocht.

Ditmaal hebben wij een boek aan te kondigen, dat tot cultuur en ontginning aanspoort van het tot nog kortelings onbekende binnenland.

Dr. H. van Cappelle heeft ons ook in „Oost en West" verleden winter vergast op eene voordracht over zijn onderzoekingstocht in 1900 en daarbij zijn reisverhaal door fraaie lichtbeelden verduidelijkt. Van deze reis is nu door de *Hollandia-drukkerij te Baarn* een keurig werk uitgegeven van 240 bladzijden, versierd door tal van goed uitgevoerde platen in en buiten den tekst; het is met veel zorg gedrukt en afgewerkt, een mooi boek, dat wij in veler handen wenschen. Het is geen droog vakrapport, maar een hoogst onderhoudend geschreven reisverhaal, waarin véél wetenswaardigs den lezer duidelijk onder de oogen komt.

De titel van het boek is:

„De Binnenlanden van het district Nickerie."
Lotgevallen en Algemeene Uitkomsten van eene Expeditie door het westelijk deel der kolonie Suriname
in September en October 1900.

Van den gemaakten ontdekkingstocht is eene overzichtskaart bijgevoegd.

Ter aankondiging ontvingen wij het **„Nieuw volledig Oost-Indisch Kookboek"** door Mevr. J. M. J. Catenius—v. d. Meijden.

Bij onze Redactie is geen deskundige op dit gebied en wij riepen daarom hulp in van buiten; wij ontvingen het volgende oordeel:

Zooals de titel reeds aanduidt, bevat dit kookboek voornamelijk recepten van Indische gerechten, toch komen er ook verscheidene recepten voor de Europeesche tafel in voor, vooral wat de zoetigheden, als puddingen, taarten, ijssoorten, en dranken betreft. Het aantal recepten, ruim 1000 (duizend), duidt reeds aan, dat een groote keuze van gerechten is gegeven. De beschrijving van de verschillende bereidingswijzen is zeer duidelijk. De opgave der bestanddeelen, waaruit ieder gerecht is samengesteld zijn boven iedere bereiding vermeld, de hoeveelheden, zoo correct mogelijk opgegeven, hier en daar van het metrieke stelsel afwijkende, waar de hoeveelheden te miniem waren. Waar Indische benamingen zijn gebezigd, kan men ze in een aanhangsel verklaard vinden. Indische maten en gewichten worden in Hollandsche omgezet; het Indisch keukengereedschag en zelfs de nieuwste uitvindingen als de „Gem.-freezer", Amerikaansche ijsmachine, worden er in beschreven. Bind- en rijsmiddelen, schadelijke en onschadelijke kleurstoffen, behandeling van melk en suiker, gedroogde en ongedroogde kruiden, zoowel als Indische boemboes en surrogaten worden behandeld. Op den naam van *volledig* heeft dit Oost-Indisch kookboek dus zeker het volste recht, alleen een opgaaf der gemiddelde prijzen ontbreekt, als ook algemeene kenmerken der levensmiddelen, en het bewaren er van. De schrijfster deelt ons echter mede, dat er een vervolg op haar boek zal verschijnen, een soort warenkennis voor dames, getiteld: „De specerijen en ingrediënten der rijsttafel", waarin we hopen dat dit gemis zal worden aangevuld.

Alles te zamen genomen kunnen wij dus dit werk met gerustheid aanbevelen. Het is te verkrijgen bij Martinus Nijhoff, den Haag en bij Scheltema en Holkema te Amsterdam, à f 2.50; franco per post à f 2.60.

RECLAMES.

Voornaamste inhoud van Nederlandsche Tijdschriften voor Oost- en West-Indië.

Neerlandia, Juni 1903.

De Nederlandsche taal onder de Indo's (Een verzoek om steen.

Veeartsenijkundige bladen voor Ned.-Indië, Dl. XV (1903), afl. 2.

C. A. Penning: Wetenswaardigheden betreffende surra onder de huisdieren in Ned.-Indië voor inl. ambtenaren en veehouders. — Dr. J. C. Koningsberger: De runderteken en bloedzuigende vliegen van Ned.-Indië (met plaat). — Opuntia Coccinellifera als veevoeder. — W. Groeneveld: Nog eens de castratie van legerpaarden in N.-I. — H. C. de Waal: Ponies. — Persoverzicht en Analecta. Enz.

Maandbericht van het Ned. Zendel. gen., Juli 1903.

A. Kruyt: Verslag aangaande den werkkring Mådjå-Warnå, over het jaar 1902.

Orgaan der Nederl. Zendingsvereeniging, Juli 1903.

Zendingsdag en Alg. Verg. — L. Tiemersma: Hoe de Chineezen hunne afgestorven voorouders vereeren (vervolg). — De nood in Indramajoe.

Het Zendingsblad, Juni 1903.

Over de op Soemba te volgen gedragslijn.

De Indische Mercuur, 30 Juni 1903, nº. 26.

Nieuwe ziekte in de tabak (met plaat), — Tentoonstelling te Osaka (met plaat). — J. Schülein: De Bond van Geneesheeren in Ned.-Indië. Een antwoord aan Dr. C. L. van der Burg. — Verslagen van Maatschappijen: Javasche Bank. Koloniale Bank. Cultuur Mpij der Vorstenlanden. Enz. — Dividenden. — Nieuwe Maatschappijen. — Spoor- en Tramwegontvangsten. Enz.

Verzending O.-I. Mail.

VOOR DEN HAAG.

Amsterdam, Nederl.,	3 Juli	17 Juli	11.30 's av.
Rotterdam, Lloyd,	10 "	24 Juli	11.30 's av.
Genua, Nederland,		14 "	9.15 's av.

(Suppletoire verzending den dag volgende op den aangegeven maildag te 5.5 's morgens.)

Marseille, Lloyd,	7 Juli	21 Juli	7.45 vm.
Marseille, Fr. dienst,	11 "	25 "	7.45 vm.
Brindisi, Eng. dienst,	3 Juli	17 Juli	1.— mid.
Napels, Duits. dienst,	6 "	20 "	9.45 's av.

Via Marseille: Suppletoire verzending van brieven, briefkaarten en aangeteekende stukken den dag volgende op den aangegeven maildag te 7.45 vm.

Via Napels: Suppletoire verzending den dag, volgende op den aangegeven maildag te 12 uur, doch de aansluiting op het vertrek der booten is daarvan niet verzekerd.

ADVERTENTIËN.